

**rijksuniversiteit
groningen**

**De mening van inwoners over
mogelijke windmolens in het
Avelingen-gebied**

**Prof. Dr. Lorenzo Squintani, Dr. Edwin Alblas, Ms. Marije Boer,
Dr. Lu Liu en Dr. Goda Perlaviciute**

Draft 18 may 2022

Inhoudsopgave

Hoofdconclusies	2
Introductie	6
Onderwerpen waarop het onderzoek zich op richt	7
Hoofdstuk 1: Methode, deelnemers	9
1.1 Procedure	9
1.1 Deelnemers in verschillende gemeenten	10
Hoofdstuk 2: Oordelen over de mogelijke windmolens in het Avelingen-gebied	14
2.1 Acceptatie mogelijke windmolens	14
2.2 Perspectieven over de gevolgen van windmolens in het Avelingen-gebied	15
2.3 Voorwaarden voor het ontwikkelen van windmolens in het Avelingen-gebied	19
2.4 Relatie tussen voorwaarden en menselijke waarden	21
Hoofdstuk 3: Emoties	23
Hoofdstuk 4: Vertrouwen in betrokken partijen	24
Hoofdstuk 5: Het betrekken van inwoners bij besluitvorming	26
5.1 Mate van betrokkenheid	26
5.2 Methode van participatie	27
5.3 Webinar en website	28
5.4 Niveau van participatie	30
5.5 Doelen van participatie	30
5.6 Onderwerpen voor bewonersparticipatie	32

Hoofdconclusies

Gezien het belang van publieke acceptatie voor het ontwikkelen van windmolens in het Avelingen-gebied, heeft de Rijksuniversiteit Groningen onderzoek gedaan naar de mening van de inwoners met betrekking tot de mogelijke windmolens. Hieronder worden de belangrijkste conclusies van dit onderzoek beschreven.

Acceptatie windmolens. Hoe dicht men bij de windmolens woont, hoe lager de acceptatie van de mogelijke windmolens is. Hoewel uit eerder onderzoek blijkt dat men over het algemeen windmolens op land redelijk acceptabel vindt, kunnen concrete windenergieprojecten die dicht bij mensen komen toch weerstand oproepen. Dit wijst erop dat publieke acceptatie van hernieuwbare energiebronnen als zodanig, in het bijzonder windenergie, niet overeen hoeft te komen met de acceptatie van concrete projecten. Bij dergelijke projecten zouden meerdere factoren een rol kunnen spelen, zoals de manier waarop de projecten worden ontwikkeld, welke gevolgen ze hebben voor de lokale gemeenschap, en hoe de kosten en baten worden verdeeld. We bespreken dit verder in Hoofdstuk 2.

De ondervraagde inwoners zijn het minst positief over de *specifieke* gevolgen van de mogelijke windmolens, zoals slagschaduw, geluidsoverlast en gezichtsvervuiling. Daarnaast oordeelt men niet positief over de *lokale* gevolgen van de mogelijke windmolens, zoals gevolgen voor de aantrekkelijkheid van de omgeving, de waarde van huizen en de kwaliteit van leven van mensen in de omgeving. Meer algemene gevolgen van windmolens, zoals het tegengaan van klimaatverandering en het bevorderen van de betrouwbaarheid van de energievoorziening, worden positiever beoordeeld. Men ziet dus de positieve gevolgen van windmolens voor het klimaat en de energietransitie, maar tegelijkertijd maakt men zich zorgen over de lokale gevolgen van de windmolens. Dit kan een reden zijn waarom algemene publieke acceptatie van windmolens niet overeenkomt met acceptatie van concrete projecten. We bespreken dit verder in Hoofdstuk 2.

We hebben bewoners daarnaast gevraagd onder welke voorwaarden windmolens bij Avelingen wel ontwikkeld zouden kunnen worden. Het betrekken van de omwonenden bij de besluitvorming over de windmolens wordt als een zeer belangrijke voorwaarde beschouwd. Het valt op dat veel mensen ook sterk de mening

hebben dat windmolens *nooit* acceptabel zijn. We bespreken dit verder in Hoofdstuk 2.

Rol van emoties. In het algemeen ervaren ondervraagde inwoners geen sterke negatieve emoties, maar ook niet veel positieve emoties als ze denken aan de mogelijke ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied. Ook hier geldt: hoe dichterbij iemand bij het zoekgebied woont, hoe sterker de negatieve emoties zijn. Bij sommige mensen kan de mogelijke ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied sterkere emoties oproepen, bijvoorbeeld omdat men negatief oordeelt over de mogelijke windmolens. We bespreken dit verder in Hoofdstuk 3.

Vertrouwen. Over het algemeen is het vertrouwen in de betrokken partijen niet erg hoog. Waar de landelijke overheid ('Rijk') het hoogst scoort op competentie, scoort de gemeente het hoogst op integriteit en algemeen vertrouwen. De bevindingen suggereren dat het belangrijk is om lokale overheden actief te betrekken bij energietransitie, omdat inwoners meer vertrouwen hebben in gemeenten dan in de landelijke overheid. Verder is het belangrijk om meer vertrouwen op te bouwen bij de burgers, bijvoorbeeld door te investeren in betere relaties met de lokale gemeenschap. We bespreken dit verder in Hoofdstuk 4.

Publieke participatie. Respondenten vinden het vooral belangrijk dat er bij publieke participatie sprake is van het informeren van inwoners, inspraak geven aan inwoners, en inwoners mee laten beslissen over de mogelijke windmolens in het Avelingen-gebied. Inwoners zelf de uiteindelijke beslissing laten nemen wordt als wat minder wenselijk gezien, maar nog steeds boven het middelpunt van de schaal. Uit de resultaten blijkt dat inwoners vooral betrokken willen worden bij de besluitvorming over concrete projecten bij hen in de buurt, en liever bij besluitvorming op lokaal niveau dan op regionaal en nationaal niveau. Echter, bij specifieke projecten kan het zo zijn dat veel beslissingen al op hogere niveaus genomen zijn tijdens het vaststellen van visies en plannen. Hierdoor kunnen bepaalde randvoorwaarden voor projecten al vaststaan, wat de mogelijke invloed van mensen op de besluitvorming kan inperken (Perlaviciute & Squintani, 2020). Als mensen gaan participeren in de besluitvorming, maar alleen onbelangrijke beslissingen kunnen beïnvloeden, kan dit weerstand oproepen (Liu, Bouman, Perlaviciute, & Steg, 2019). Verder laten de resultaten zien

dat men publieke participatie tijdens verschillende fases in de besluitvorming en op verschillende wijzen wenselijk vindt. Dit komt overeen met eerder onderzoek,¹ waar bleek dat de opvatting heerst dat mensen momenteel nauwelijks worden betrokken bij de besluitvorming. Dit suggereert dat er een discrepantie kan bestaan tussen wat men verwacht van publieke participatie en hoe men de publieke participatie daadwerkelijk ervaart, die nadert onderzoek moet worden. Dit roept belangrijke vragen op over hoe mensen het best betrokken kunnen worden bij besluitvorming over de energietransitie. In het vervolgonderzoek fase zullen we verder nagaan hoe bewoners rondom het Avelingen-gebied dit participatietraject hebben ervaren.

Als het gaat om specifieke projecten, vinden deelnemers het vooral wenselijk om mee te beslissen over het wel of niet ontwikkelen van windmolens in het Avelingen-gebied en over het ontwikkelen van andere mogelijkheden om duurzame energie op te wekken in de gemeente Gorinchem. Dit wordt gevolgd door beslissingen over de hoeveelheid en grootte van de windmolens, hoe de bewoners kunnen profiteren van de opbrengsten, en over andere mogelijke locaties voor windmolens in de regio. De resultaten suggereren dat het belangrijk is deze onderwerpen mee te nemen tijdens het participatietraject. Als beslissingen met betrekking tot deze thema's al eerder zijn genomen kan het zo zijn dat publieke participatie wordt ervaren als 'nep' participatie.

Deelnemers vinden dat vooral hoger opgeleiden, mannen, en mensen tussen 45 en 64 jaar momenteel vertegenwoordigd zijn in de besluitvorming over de mogelijke windmolens in het Avelingen-gebied. Deelnemers vinden dat kinderen (jonger dan 16 jaar), jongeren (tussen 16 en 24 jaar) en mensen met een migratieachtergrond het minst vertegenwoordigd zijn in de besluitvorming over de mogelijke windmolens bij het Avelingen-gebi, ed. Over het algemeen vinden deelnemers dat investering van meer tijd en geld door verantwoordelijke partijen (overheden, projectontwikkelaars) voor het betrekken van ondervertegenwoordigde groepen wenselijk is. Gemiddeld genomen vinden de deelnemers het ook wenselijk dat de meningen van

¹ Lorenzo Squintani, Goda Perlaviciute, George Slevin, De mening van inwoners uit de gemeente Groningen over de mogelijke windmolens in Westpoort en Roodehaan, De mening van inwoners van de provincie Zuid-Holland over de energietransitie, 2021 <https://www.rug.nl/about-ug/organization/collaboration/research-collaboration/onderzoekenergietransitie/projecten/>

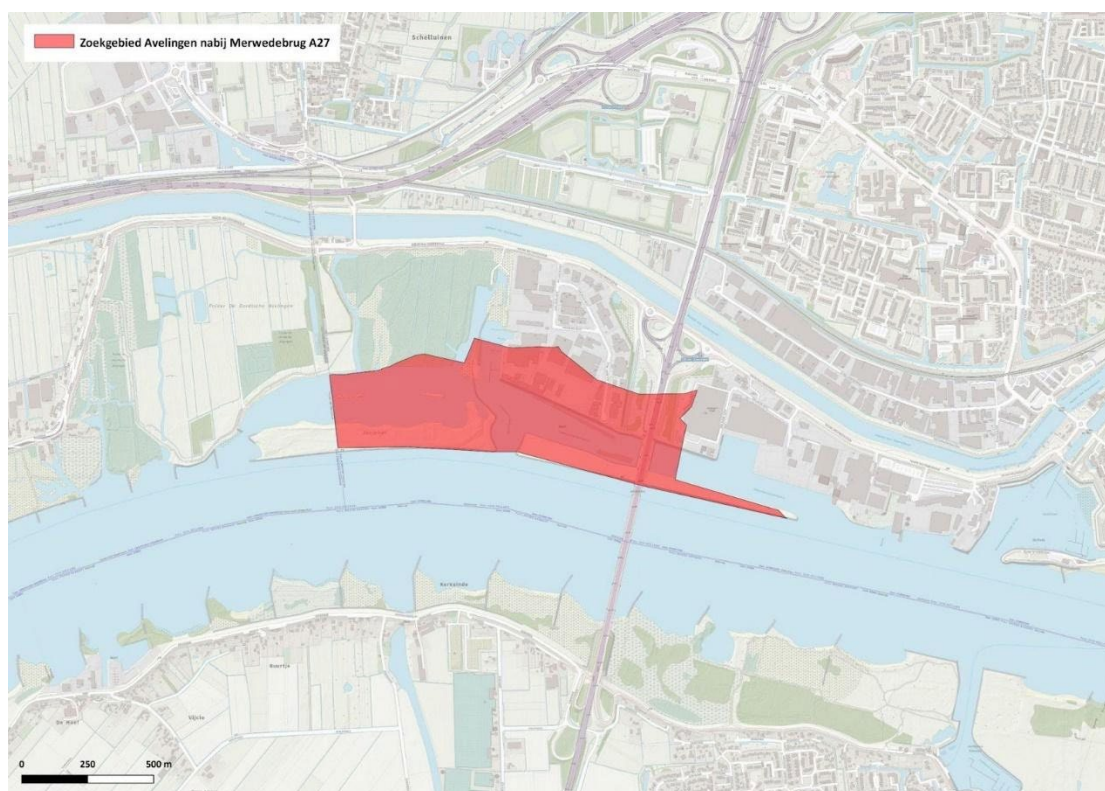
ondervertegenwoordigde groepen zwaarder worden gewogen dan de meningen van vertegenwoordigde groepen. Mensen die wonen op een afstand tussen 1000 en 2000 meter van het zoekgebied (Ring 2 en 3) hebben hier een minder sterke mening over. Door middel van onderzoek zou kunnen worden nagegaan waarom dit zo is.

Uit de resultaten blijkt dat vooral mensen met sterke altruïstische waarden vinden dat inwoners inspraak zouden moeten hebben of zelf de beslissing zouden moeten kunnen nemen over de ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied. Mensen met sterke hedonistische waarden vinden het vooral wenselijk dat inwoners invloed hebben en dat inwoners zelf kunnen beslissen over de ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied. Sterke biosferische en egoïstische waarden beïnvloeden of mensen überhaupt willen deelnemen aan de besluitvorming over de energietransitie, zowel in hun gemeente, de provincie Zuid-Holland, de RES Regio Alblasserwaard en op nationaal niveau. Hoe sterker de biosferische en egoïstische waarden des te meer mensen willen deelnemen aan de besluitvorming op deze niveaus van besluitvorming. Mensen met sterke altruïstische waarden willen vooral deelnemen aan de besluitvorming over de energietransitie op niveau van de provincie Zuid-Holland en Nederland. Mensen met sterke hedonistische waarden willen vooral deelnemen aan de besluitvorming over de energietransitie op niveau van de provincie Zuid-Holland en gemeente Gorinchem. We bespreken dit verder in Hoofdstuk 5.

Introductie

Wat is de energietransitie?

De gemeente Gorinchem wil in 2050 CO₂-neutraal zijn om de opwarming van de aarde te beperken. Daarom is het nodig om fossiele energiebronnen zoals steenkool, olie en aardgas te vervangen door duurzame energiebronnen zoals zonne- en windenergie. Windmolens bij het Avelingen-zoekgebied in de gemeente Gorinchem zouden één mogelijkheid kunnen zijn om duurzame energie op te wekken (zie onderstaande Figuur 0). Er zijn nog geen definitieve plannen voor windenergie bij Avelingen. Daartoe wordt eerst uitgebreid onderzoek gedaan of windmolens bij Avelingen haalbaar en acceptabel zijn. En zo ja, onder welke voorwaarden.

Figuur 0: Avelingen-zoekgebied

Publieke acceptatie is een belangrijke factor voor het realiseren van een duurzame energietransitie. Het is daarom belangrijk om inzicht te verkrijgen in de meningen van inwoners van gemeente Gorinchem over de mogelijke windmolens in het Avelingen-gebied.

De Rijksuniversiteit Groningen heeft onafhankelijk onderzoek gedaan naar hoe de inwoners rondom het Avelingen-gebied denken over de energietransitie, en meer

specifiek over windenergie in de Avelingen regio. Dit onderzoek bouwt voort op – en draagt bij aan - de doelen van het bestaande NWO-RESPECT onderzoeksproject.²

Onderwerpen waarop het onderzoek zich op richt

1. *Acceptatie windmolens in het Avelingen-gebied.* Zoals aangegeven is publieke acceptatie belangrijk voor het realiseren van een duurzame energietransitie. De publieke opinie over de kosten en baten van energieprojecten beïnvloeden de publieke acceptatie van deze projecten (Perlaviciute & Steg, 2014). Daarom hebben we onderzocht hoe mensen rondom het Avelingen-gebied oordelen over de (mogelijke) gevolgen van windenergie op land en zonnevelden, waaronder gevolgen voor de natuur en het milieu, de lokale economie, de energievoorziening, energieprijzen, het landschap, en de waarde van huizen. We bespreken deze resultaten in hoofdstuk 2.

2. *Emoties.* Energieprojecten kunnen (sterke) emoties bij mensen oproepen. Deze emoties hangen vaak samen met hoe acceptabel mensen energieprojecten vinden (Perlaviciute, Steg, Contzen, Roeser, & Huijts, 2018). Daarom hebben we onderzocht in welke mate mensen verschillende negatieve en positieve emoties ervaren wanneer ze denken aan windmolens in het Avelingen-gebied. We bespreken deze resultaten in hoofdstuk 3.

3. *Vertrouwen.* Hoe meer vertrouwen mensen hebben in de partijen die verantwoordelijk zijn voor het ontwikkelen van energieprojecten, hoe hoger de publieke acceptatie van deze projecten is (Huijts, Molin, & Steg, 2012; Perlaviciute & Steg, 2014). Daarom hebben we onderzocht in welke mate men vertrouwen heeft in verschillende partijen die betrokken (kunnen) zijn bij het besluit om windmolens te bouwen in het Avelingen-gebied. We bespreken deze resultaten in hoofdstuk 4.

4. *Publieke participatie.* Uit onderzoek blijkt dat de waargenomen procedurele rechtvaardigheid (de mate waarin mensen vinden dat besluiten op een rechtvaardige manier gemaakt zijn) hoger is wanneer mensen denken dat ze invloed kunnen hebben op besluiten die worden gemaakt over energieprojecten (Walker & Baxter, 2017).

² Voor meer informatie over dit onderzoek, kunt u kijken op <https://www.rug.nl/about-ug/organization/collaboration/research-collaboration/onderzoekenergietransitie/>.

Waargenomen procedurele rechtvaardigheid hangt positief samen met de acceptatie van energieprojecten (Huijts, Molin, & Steg, 2012; Perlaviciute & Steg, 2014). Er is echter weinig bekend over *hoe* men betrokken wil worden bij beslissingen over energieprojecten, bijvoorbeeld op welk moment, in welke mate, in welke vorm, en met betrekking tot welke besluiten wil men betrokken worden?. Daarom hebben we onderzocht hoe men betrokken wil worden bij besluitvorming over het bouwen van windmolens in het Avelingen-gebied. Gelet op het feit dat verschillende maatschappelijke groeperingen niet dezelfde mogelijkheid lijken te hebben om deel te nemen aan publieksparticipatie procedures (Squintani & Schoukens, 2019), is in deze studie ook gekeken naar de wenselijkheid om aanvullende maatregelen te nemen om gemarginaliseerde maatschappelijke groeperingen alsnog te laten deelnemen aan participatieve processen over de besluitvorming omtrent het bouwen van windmolens in het Avelingen-gebied. We bespreken de resultaten met betrekking tot dit thema in hoofdstuk 5.

5. Waarden. Onderzoek toont aan dat de waarden van mensen invloed hebben op hoe mensen over energieprojecten oordelen en hoe acceptabel ze verschillende energieprojecten vinden. In dit kader zijn vier typen waarden relevant: biosferische waarden (de mate waarin men het milieu en de natuur belangrijk vindt); altruïstische waarden (de mate waarin men het welzijn van anderen en van de maatschappij belangrijk vindt); egoïstische waarden (de mate waarin men gericht is op het eigen belang, zoals geld of status), en hedonistische waarden (de mate waarin men het eigen comfort en plezier belangrijk vindt) (Perlaviciute & Steg, 2014; 2015). Daarom hebben we onderzocht **hoe de waarden van mensen samenhangen met hun oordelen over het bouwen van windmolens in het Avelingen-gebied**. Dit kan belangrijke inzichten bieden voor beleid wat gericht is op het integreren van maatschappelijke waarden in de energietransitie. We bespreken deze resultaten in hoofdstukken 2 en 5.

Voorafgaand aan de bespreking van de resultaten, beschrijven we in het volgende hoofdstuk de onderzoeksmethode en de deelnemers.

Hoofdstuk 1: Methode, deelnemers

We hebben inwoners rondom het Avelingen-gebied benaderd om een vragenlijst in te vullen voor dit onderzoek.³ Hieronder beschrijven we de procedure (1.1) en de deelnemers (1.2) van dit onderzoek.

1.1 Procedure

De dataverzameling vond plaats in de periode februari-maart 2022. Inwoners zijn allereerst verdeeld over drie ringen. Ring 1 betreft inwoners woonachtig in een radius van tussen de 500 en 1000 meter van het Avelingen-zoekgebied. Deze ring bestaat uit ongeveer 3000 woonadressen op basis van het gemeentelijke register. Ring 2 betreft inwoners woonachtig in een radius van tussen de 1000 en 1500 meter van het Avelingen-zoekgebied. Deze ring bestaat uit ongeveer 5000 woonadressen. Ring 3 betreft inwoners woonachtig in een radius van tussen de 1500 en 2000 meter van het Avelingen-zoekgebied. Deze ring bestaat uit ongeveer 5000 woonadressen. Het indelen van de inwoners op basis van deze drie ringen is relevant omdat uit een eerdere studie is gebleken dat de afstand tussen de woonplaats van respondenten en het zoekgebied een belangrijke factor is in het bepalen van de mening van inwoners met betrekking tot het ontwikkelen van windmolens.⁴

Inwoners werden benaderd door middel van een uitnodigingsbrief met daarin een korte uitleg over het onderzoek en een unieke inlogcode voor het invullen van de online vragenlijst. Om tot een bruikbare en werkbare steekproef te komen is de uitnodigingsbrief verstuurd aan alle oneven woonadressen in de drie ringen. De vragenlijst was identiek voor alle ringen en het invullen van de vragenlijst duurde ongeveer 20-25 minuten. Voor eventuele vragen over de vragenlijst was het mogelijk om contact op te nemen met de hoofdonderzoekers via e-mail of telefoon. Voor het invullen van de vragenlijst kwamen deelnemers in aanmerking voor een voucher ter waarde van 5 euro te besteden in een bakkerij gevestigd in Gorinchem.

³ Privacy: Bij het opstellen van dit rapport zijn enkele persoonlijke gegevens van de deelnemers verwerkt. Alle gegevens zijn strikt vertrouwelijk verwerkt in overeenstemming met het privacy-beleid van de Rijksuniversiteit Groningen.

⁴ Squintani, L. , Perlaviciute, G. & Slevin, G., De mening van inwoners uit de gemeente Groningen over de mogelijke windmolens in Westpoort en Roodehaan: Deel 3, 2021 , Rijksuniversiteit Groningen.

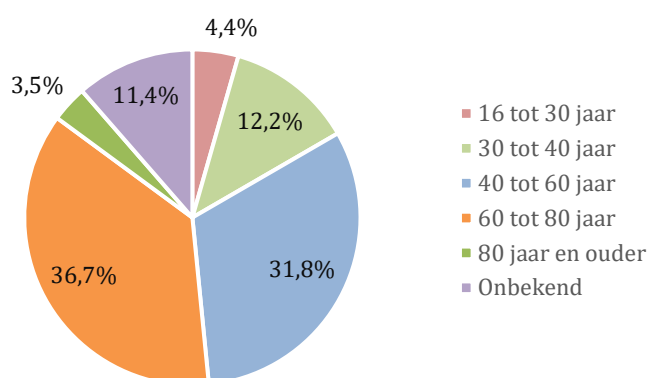
1.1 Deelnemers in verschillende gemeenten

Leeftijdscategorie	Gorinchem	Altena	Molenlanden	Hardinxveld-Giessendam	Steekproef
16 tot 30 jaar	27%	27%	29%	30%	4%
30 tot 40 jaar	14%	13%	12%	14%	12%
40 tot 60 jaar	32%	31%	30%	29%	32%
60 tot 80 jaar	23%	25%	24%	22%	37%
80 jaar en ouder	5%	5%	5%	6%	3%
Onbekend	-	-	-	-	11%

In totaal hebben 859 mensen deelgenomen aan dit onderzoek, waarvan 155 uit ring 1, 407 uit ring 2, en 297 uit ring 3. Er zijn 6500 oneven adressen benaderd. De responsratio is dus 13.2%. Om de representativiteit te beoordelen kan de steekproef worden vergeleken met gegevens van het Centrale Bureau voor Statistiek.⁵

Leeftijd. De gemiddelde leeftijd in de steekproef is 56 jaar, met een minimum van 17 jaar en een maximum van 98 jaar. In totaal hebben 98 deelnemers hun leeftijd niet opgegeven (zie figuur 1 en tabel 1). De verdeling van respondenten over leeftijdscategorieën laat een oververtegenwoordiging zien van de groep van 60 tot 80 jaar, in vergelijking met de gemiddelde leeftijd van de populaties in de gemeenten Gorinchem, Altena, Molenlanden en Hardinxveld-Giessendam.⁶ De groep 16 tot 30 jaar is ondervertegenwoordigd in alle vier gemeenten.

Figuur 1. Leeftijdscategorieën.

⁵ Hierbij is het belangrijk te vermelden dat de CBS-dataset is onderverdeeld per gemeente, terwijl de onderzoekspopulatie in onze studie verdeeld is over vier gemeenten: Gorinchem, Altena, Molenlanden en Hardinxveld-Giessendam. Hierdoor zijn de steekproef en de gegevens van het CBS niet volledig één-op-één te vergelijken.

⁶ Dit op basis van CBS-gegevens uit 2021. Zie: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/inwoners>

Tabel 1. Leeftijdscategorieën.

Geslacht. In totaal namen 293 vrouwen (34%) deel aan het onderzoek en 471 mannen (55%) (zie Tabel 2). Vijf deelnemers hebben ‘anders’ aangegeven (1%) en 90 deelnemers hebben hun geslacht niet vermeld (11%). De verdeling van respondenten op basis van geslacht in de steekroef laat een oververtegenwoordiging zien van mannen vergeleken met de verdeling van geslacht in de gemeenten Gorinchem, Altena, Molenlanden en Hardinxveld-Giessendam op basis van CBS-gegevens uit 2021.⁷ Een mogelijke verklaring hiervoor is het hoge percentage van deelnemers die hun geslacht niet hebben aangegeven.

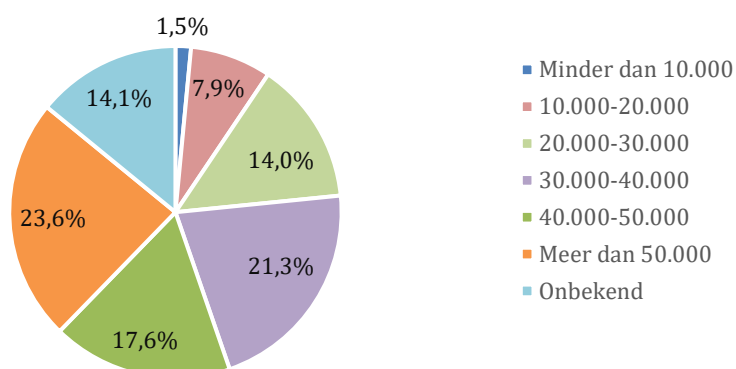
Tabel 2. Verdeling op basis van geslacht.

Geslacht	Gorinchem	Altena	Molenlanden	Hardinxveld-Giessendam	Steekproef
Vrouw	51%	50%	49%	50%	34%
Man	49%	50%	51%	50%	54%
Anders	-	-	-	-	1%
Onbekend	-	-	-	-	11%

⁷ Zie: <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/regionaal/inwoners>

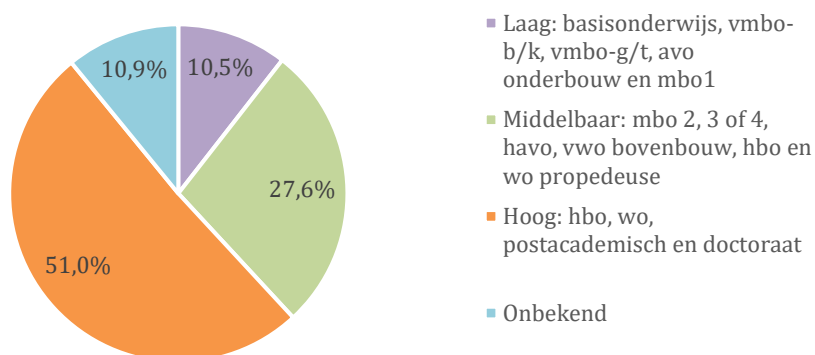
Inkomensniveau. In onze steekproef hebben we een brede spreiding van respondenten op basis van hun inkomensniveau (zie figuur 2).

Figuur 2. Netto-inkomen per huishouden per jaar in euro's.

Opleidingsniveau. Het opleidingsniveau van deelnemers laat een oververtegenwoordiging van hoogopgeleiden zien in de populatie van gemeenten Gorinchem, Altena, Molenwaard en Hardinxveld-Giessendam op basis van de gegevens van het CBS (zie figuur 3 en tabel 3).⁸ Laag- en middelbaaropgeleiden lijken ondervertegenwoordigd. Echter, is er een significante groep van respondenten die niet heeft aangegeven wat hun hoogst afgeronde onderwijsniveau is.

Figuur 3. Hoogst afgeronde onderwijsniveau.

⁸ <https://www.cbs.nl/nl-nl/maatwerk/2020/17/opleidingsniveau-naar-gemeenten-wijken-en-buurten>.

De gemeente Molenwaard en Giessenlanden zijn in 2019 samengevoegd tot de gemeente Molenlanden. Omdat we alleen beschikkingen hebben tot de gegevens van 2018, zijn de gegevens van Molenwaard weergegeven in plaats van Molenlanden.

Tabel 3. Verdeling op basis van hoogst afgeronde onderwijsniveau.

Opleidingsniveau	Gorinchem	Altena	Molenwaard	Hardinxveld-Giessendam	Steekproef
Laag: niveau basisonderwijs, vmbo-b/k, vmbo-g/t, avo onderbouw, mbo1	33%	20%	33%	34%	11%
Middelbaar: niveau mbo 2, 3 of 4 en havo, vwo bovenbouw, hbo en wo propedeuse	42%	50%	50%	48%	28%
Hoog: hbo, wo, postacademisch en doctoraat	25%	30%	18%	18%	51%
Onbekend	-	-	-	-	11%

Koop- of huurhuis. In totaal hebben 578 deelnemers een koophuis (63,7%) en 172 deelnemers hebben een huurhuis (20,0%). In totaal hebben 19 deelnemers ‘anders’ aangegeven (2,2%) en 90 deelnemers hebben niets vermeld (10,5%).

Hoofdstuk 2: Oordelen over de mogelijke windmolens in het Avelingen-gebied

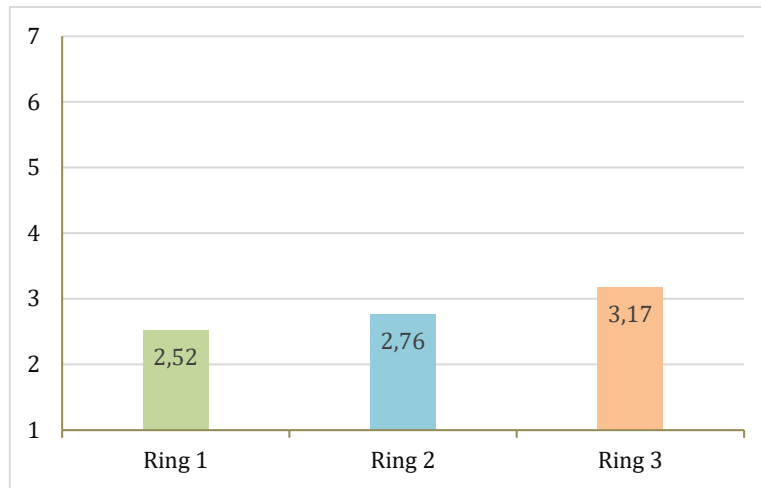
In dit onderzoek stond de vraag over de acceptatie van de mogelijke windmolens in het Avelingen-gebied centraal. Hieronder geven we de resultaten weer met betrekking tot dit onderwerp (2.1), en de resultaten ten aanzien van de mening van de deelnemers over de gevolgen van de mogelijke windmolens in het Avelingen-gebied. Daarnaast is ook gekeken naar onder welke voorwaarden mensen de mogelijke windmolens acceptabeler zouden kunnen vinden (2.3), alsmede de relatie tussen acceptatie en de waarden van mensen (2.4).

2.1 Acceptatie mogelijke windmolens

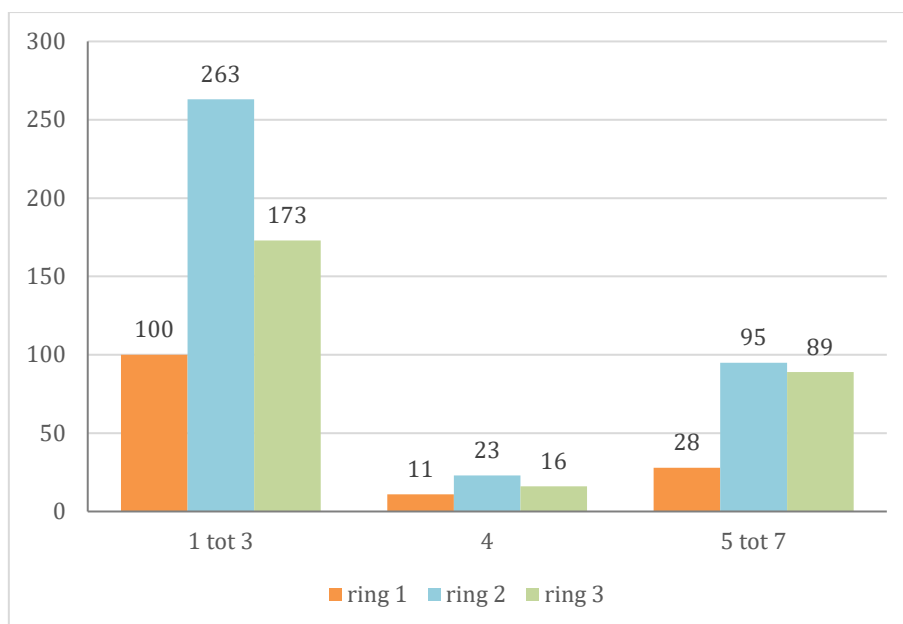
We hebben acceptatie van de mogelijke windmolens in het Avelingen-gebied gemeten door te vragen hoe *acceptabel* (van 1 'heel onacceptabel' tot 7 'heel acceptabel') men de windmolens vindt, hoe *noodzakelijk* (van 1 'helemaal niet noodzakelijk' tot 7 'heel noodzakelijk') men de windmolens vindt, en in hoeverre men tegen de windmolens is (van 1 'helemaal tegen' tot 7 'helemaal voor'). De antwoorden op deze drie vragen hangen sterk samen, en zijn daarom samengevoegd tot één score voor acceptatie.

De acceptatie van de mogelijke windmolens ligt onder het middelpunt van de schaal. In Ring 1 is de acceptatie van de mogelijke windmolens het laagst en in Ring 3 het hoogst, maar nog steeds onder het middelpunt van de schaal (zie figuur 4). In het algemeen geldt: Hoe dichters mensen bij de mogelijke windmolens wonen, hoe negatiever ze oordelen over de acceptatie van de mogelijke windmolens. In figuur 5 laten we de spreiding van de antwoorden per ring zien. In elke ring is het meest voorkomende antwoord 1 (heel onacceptabel).

Figuur 4. Acceptatie van windmolens in Avelingen. Gemeten op een geaggregeerde schaal van 1 'heel onacceptabel tot 7 'heel acceptabel', van 1 'helemaal niet noodzakelijk' tot 7 'heel noodzakelijk' en 1 'helemaal tegen' tot 7 'helemaal voor'.

Figuur 5. Verdeling van de gemiddelde acceptatie. Gemeten op een geaggregeerde schaal van 1 'heel onacceptabel tot 7 'heel acceptabel', van 1 'helemaal niet noodzakelijk' tot 7 'heel noodzakelijk' en 1 'helemaal tegen' tot 7 'helemaal voor'.

2.2 Perspectieven over de gevolgen van windmolens in het Avelingen-gebied

We hebben gevraagd hoe men oordeelt over de onderstaande mogelijke gevolgen van windmolens in het zoekgebied (van 1 'heel negatief' tot 7 'heel positief'). Daarnaast werden deelnemers gevraagd aan te geven hoe belangrijk ze deze gevolgen vinden (van 1 'helemaal niet belangrijk' tot 7 'heel belangrijk').

We hebben gevraagd naar:

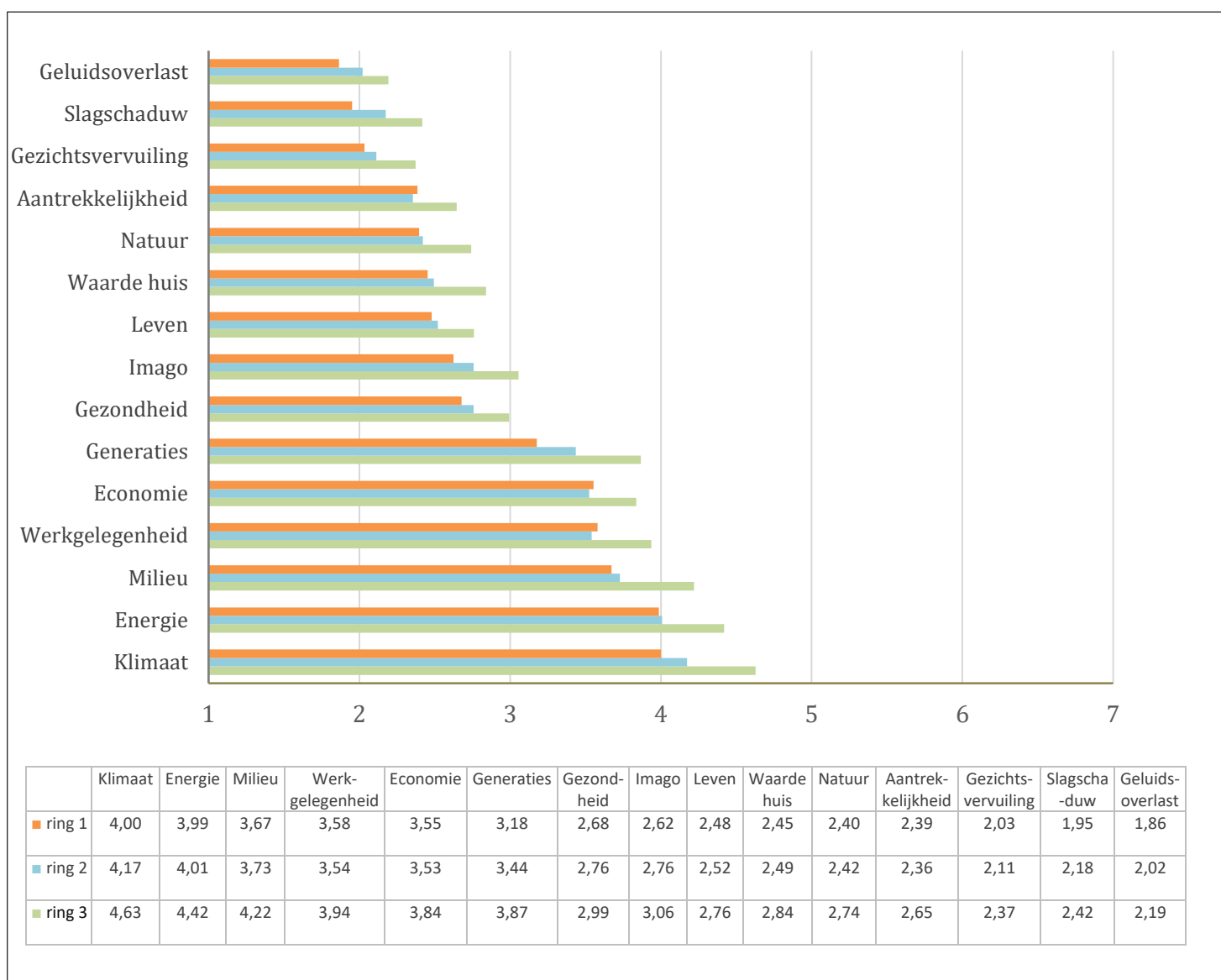
- *Algemene gevolgen van windmolens voor:*
 - het verminderen van klimaatverandering (klimaat)
 - het milieu (milieu)
 - de natuur in de omgeving (natuur)
 - de kwaliteit van leven van mensen in de omgeving (leven)
 - toekomstige generaties (generaties)
 - de betrouwbaarheid van de energievoorziening (bijv. zonder stoomstoringen) (energie)
- *Lokale en/of persoonlijke gevolgen van windmolens in de omgeving:*
 - de waarde van huizen in de omgeving (waarde huis)
 - de gezondheid van mensen in de omgeving (gezondheid)
 - het imago van de omgeving (imago)
 - de aantrekkelijkheid van de woonomgeving (aantrekkelijkheid)
 - de lokale economie (economie)
 - werkgelegenheid in de gemeenten (werkgelegenheid)
- *Drie specifieke gevolgen van windmolens:*
 - geluidsoverlast door windmolens (geluidsoverlast)
 - slagschaduw door windmolens (slagschaduw)
 - gezichtsvervuiling door windmolens (gezichtsvervuiling)

De respondenten zijn het minst positief over de specifieke gevolgen van de mogelijke windmolens, dus geluidsoverlast, slagschaduw en gezichtsvervuiling. Daarnaast oordeelt men negatief over de lokale gevolgen van de mogelijke windmolens, zoals de gevolgen voor de waarde van huizen, de aantrekkelijkheid van de omgeving, en de natuur in de omgeving. De algemene gevolgen van windmolens, zoals het verminderen van klimaatverandering, de werkgelegenheid in de gemeente Gorinchem en de betrouwbaarheid van de energievoorziening worden positiever beoordeeld. Men ziet dus de mogelijke positieve gevolgen van windmolens op het klimaat en de energietransitie, maar tegelijkertijd maakt men zich zorgen over de lokale gevolgen van de mogelijke windmolens. Alleen in Ring 3 liggen de evaluaties van algemene gevolgen van de windmolens echter rond het middelpunt van de schaal.

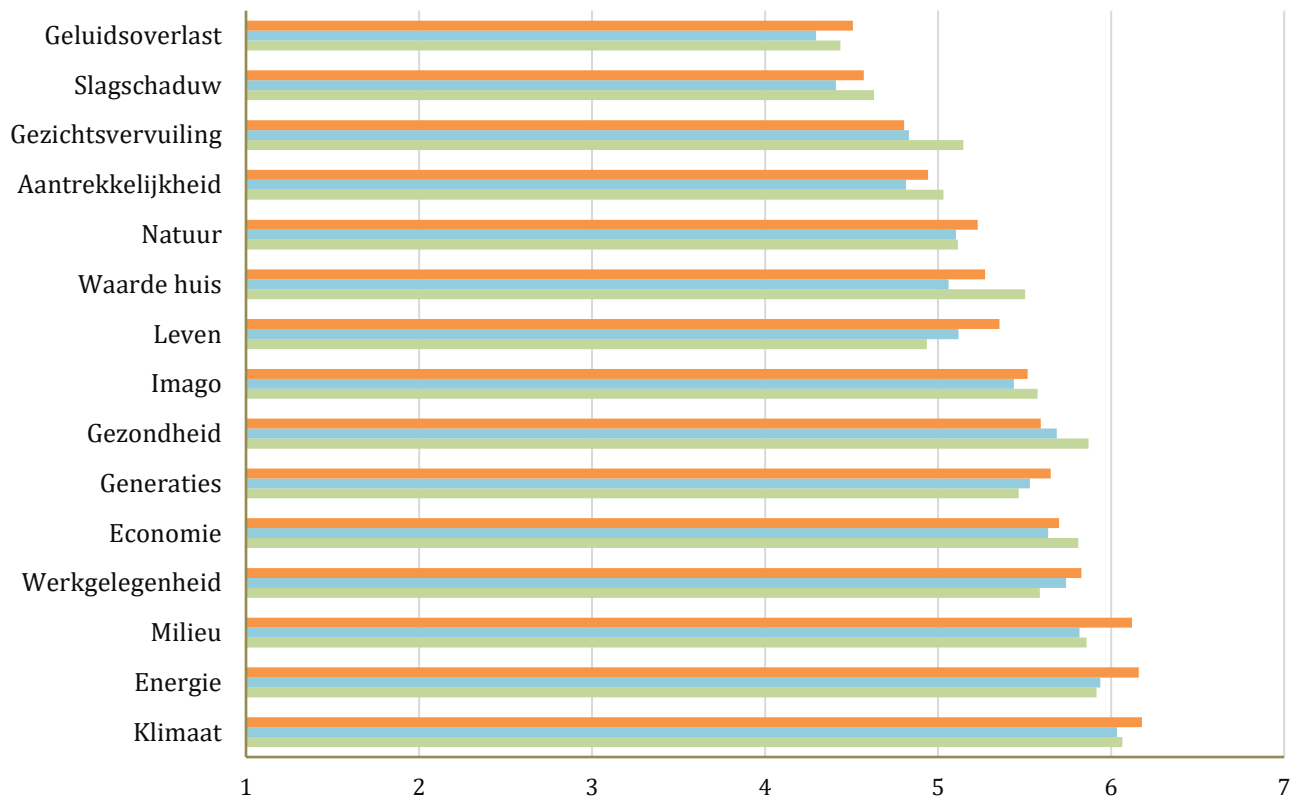
In het algemeen geldt: hoe dichters mensen bij de mogelijke windmolens wonen, hoe negatiever ze oordelen over de mogelijke gevolgen van de windmolens.

Daarnaast worden specifieke gevolgen van de mogelijke windmolens, namelijk geluidsoverlast, slagschaduw en vervuiling van het uitzicht als ernstig gezien. Vooral geluidsoverlast springt hierbij in het oog. Men maakt zich dus zorgen over deze mogelijke negatieve gevolgen van de windmolens op hun leefomgeving (figuur 6 en 7).

Figuur 6. De mate waarin deelnemers de gevolgen van windmolens als positief of negatief beoordelen (van 1 'heel negatief' tot 7 'heel positief').

Figuur 7. De mate waarin deelnemers de gevolgen van windmolens als belangrijk beoordelen (van 1 'helemaal niet belangrijk' tot 7 'heel belangrijk').

	Klimaat	Energie	Milieu	Werk-gelegenheid	Economie	Generaties	Gezond-heid	Imago	Leven	Waarde huis	Natuur	Aantrek-lijkheid	Gezichts-vervuiling	Slagscha-duw	Geluids-overlast
ring 1	6,18	6,16	6,12	5,83	5,70	5,65	5,59	5,52	5,35	5,27	5,23	4,94	4,80	4,57	4,51
ring 2	6,03	5,94	5,82	5,74	5,64	5,53	5,69	5,44	5,12	5,06	5,10	4,81	4,83	4,41	4,30
ring 3	6,06	5,91	5,86	5,59	5,81	5,47	5,87	5,58	4,93	5,50	5,11	5,03	5,14	4,63	4,44

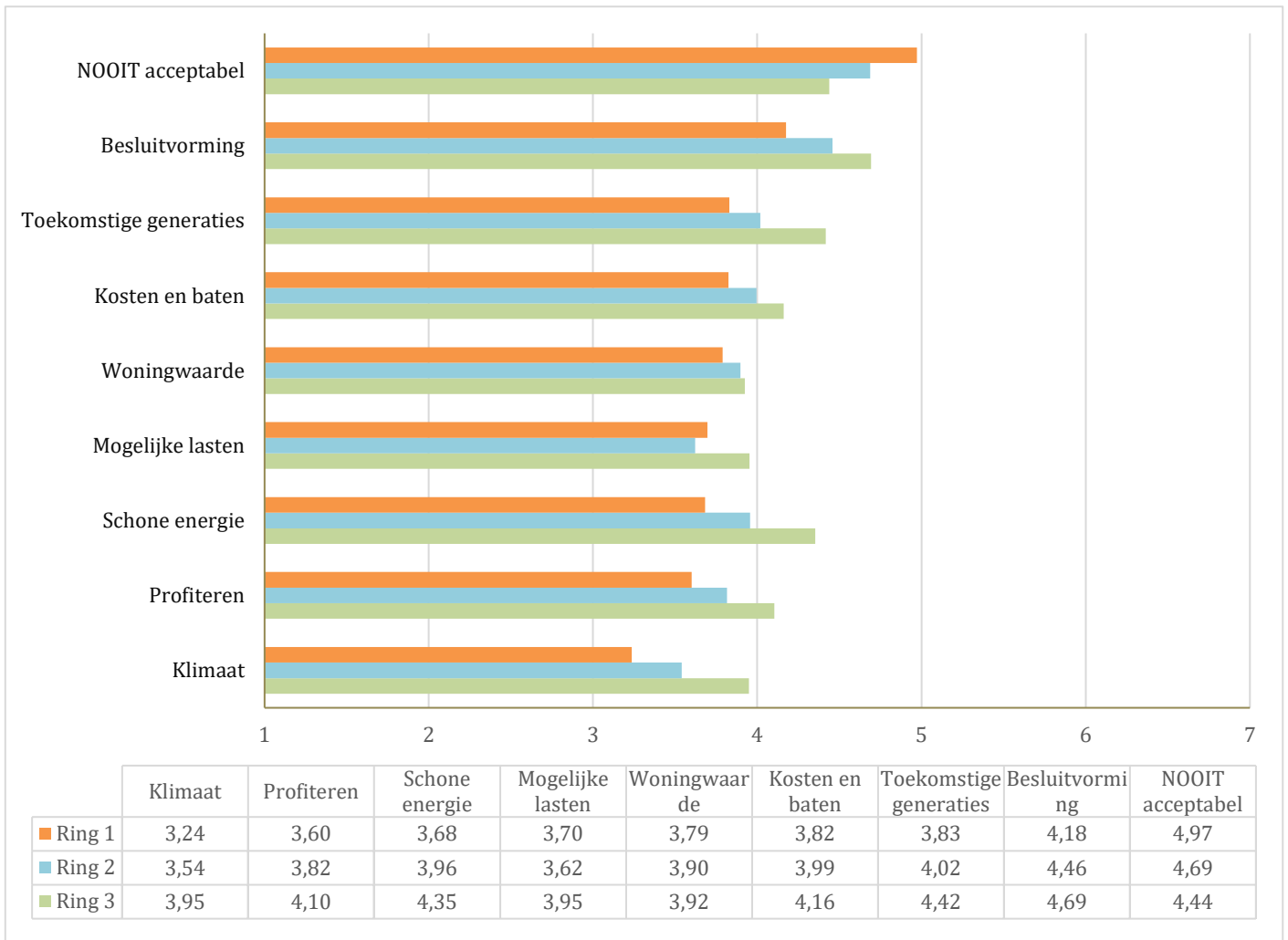
2.3 Voorwaarden voor het ontwikkelen van windmolens in het Avelingen-gebied

We hebben gevraagd welke voorwaarden een rol spelen bij mogelijke acceptatie om windmolens in het Avelingen-gebied te ontwikkelen. Deelnemers konden aangeven in welke mate ze het eens zijn (van 1 'helemaal oneens' tot 7 'helemaal eens') met de stelling: Ik vind windmolens in het Avelingen-gebied acceptabel als...

- *ze klimaatverandering helpen te verminderen (klimaat);*
- *de bewoners betrokken zijn bij de besluitvorming (besluitvorming);*
- *de omwonenden profiteren van de opbrengsten van windenergie (profiteren);*
- *de omwonenden schone energie kunnen gebruiken (schone energie);*
- *de kosten en baten eerlijk worden verdeeld tussen rijke en minder rijke mensen (kosten en baten);*
- *het goed is voor toekomstige generaties (toekomstige generaties);*
- *de mogelijke lasten van de windmolens worden verminderd (bijv. windmolens stilzetten 's nachts) (mogelijke lasten);*
- *de eventuele daling van de woningwaarde wordt gecompenseerd (woningwaarde);*
- *windmolens op in het Avelingen-gebied zijn altijd onacceptabel (NOOIT acceptabel).*

Uit de resultaten blijkt dat men in Ring 1 het sterkst eens is met de stelling dat de windmolens nooit acceptabel zijn. In Ring 3 is men het sterkst eens met de stelling dat windmolens acceptabel zijn als de omwonenden betrokken zijn bij de besluitvorming. Ring 2 zit hier tussenin. Andere belangrijke voorwaarden zijn dat de ontwikkeling goed is voor de toekomstige generaties, dat de kosten en baten eerlijk worden verdeeld tussen rijke en minder rijke mensen, en dat omwonenden schone energie kunnen gebruiken. In Ring 1 komt echter alleen het betrekken van omwonenden bij de besluitvorming boven het middelpunt van de schaal (figuur 8).

Figuur 8. De mate van acceptatie van de windmolens indien er wordt voldaan aan verschillende voorwaarden (van 1 'helemaal oneens' tot 7 'helemaal eens').

2.4 Relatie tussen voorwaarden en menselijke waarden

In het onderzoek zagen we een sterke link tussen voorwaarden van de ontwikkeling en menselijke waarden. Zo zagen we dat, hoe sterker de *biosferische* waarden van mensen zijn, hoe acceptabeler ze windmolens in het Avelingen-gebied vinden *als* er ten minste voldaan wordt aan bepaalde voorwaarden. De voorwaarden die bij deze groep belangrijk zijn, zijn het verminderen van klimaatverandering, het betrekken van de omwonenden bij de besluitvorming, het kunnen gebruiken van schone energie als omwonenden, positieve gevolgen voor de maatschappij, het eerlijk verdelen van de kosten en baten tussen rijke en minder rijke mensen en het zoveel mogelijk verminderen van overlast.

Een eerlijke verdeling van de kosten en baten tussen rijke en minder rijke mensen is de enige voorwaarde die leidt tot meer acceptatie van windmolens in het Avelingen-gebied onder mensen met sterke *altruïstische* waarden. Financiële voordelen voor de bewoners is daarentegen de enige voorwaarde die leidt tot meer acceptatie van windmolens op land voor mensen met sterke *egoïstische* waarden. Het compenseren van een eventuele daling van de waarde van huizen is de enige voorwaarde die leidt tot meer acceptatie van windmolens in het Avelingen-gebied onder mensen met sterke *hedonistische* waarden. Verder blijkt dat, hoe sterker de hedonistische waarden, hoe meer mensen het eens zijn met de stelling dat windmolens in Avelingen nooit acceptabel zijn (zie Tabel 4).

Tabel 4. Pearson correlaties tussen waarden en voorwaarden die moeten worden vervuld voor het ontwikkelen van windmolens.

	Altruïstisch	Biosferisch	Egoïstisch	Hedonisch
...ze klimaatverandering helpen te verminderen.	.000	.095**	-.019	-.042
...de omwonende betrokken zijn bij de besluitvorming over de windmolens	.092*	.111**	.021	.043
...de omwonende profiteren van de opbrengsten van windenergie	.042	.078*	.047	.045
...de omwonende schone energie kunnen gebruiken	.031	.111**	-.009	-.007
...de kosten en baten eerlijk worden verdeeld tussen rijke en minder rijke mensen	.101**	.150**	.025	.040

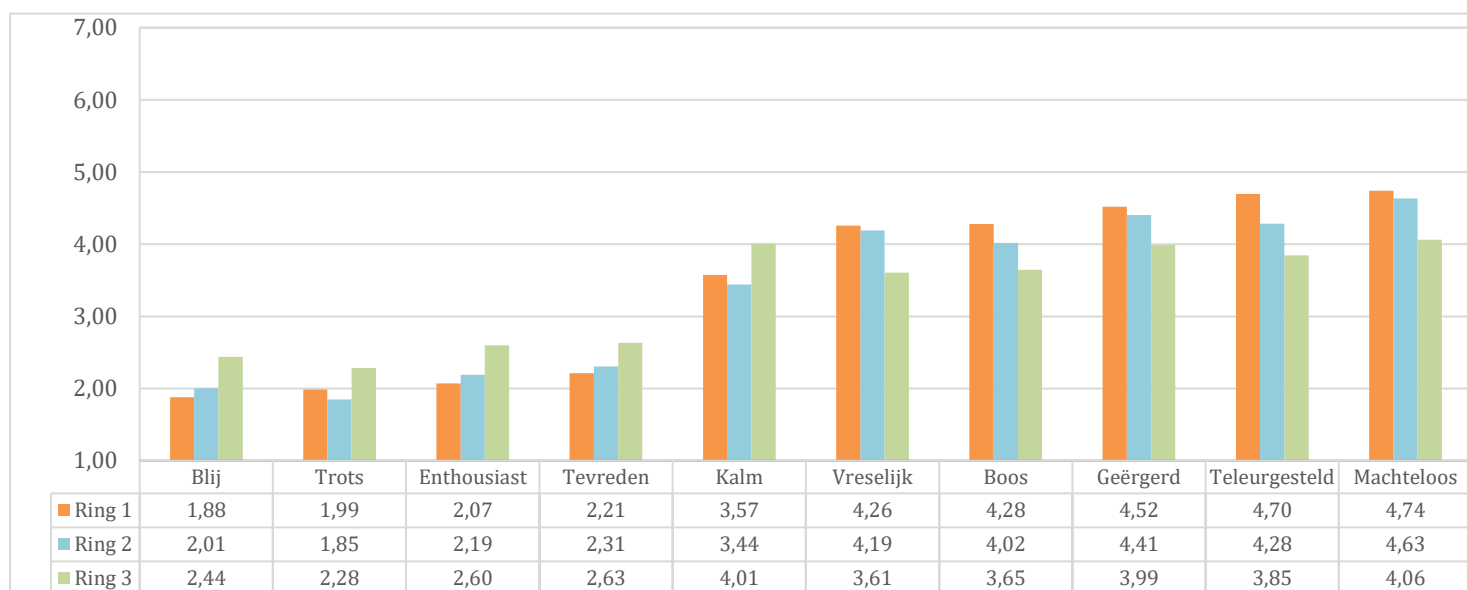
...het goed is voor toekomstige generaties	.024	.108**	.016	.002
...de mogelijke lasten van de windmodelens worden verminderd (bijv. windmolens stilzetten 's nachts)	.093*	.110**	.051	.093*
...eventuele daling van woningwaarde wordt gecompenseerd.	.091*	.090*	.063	.115**
Windmolens in Avelingen zijn NOOIT acceptabel.	.003	-.059	.036	.092*

* $p < 0.05$. ** $p < .01$

Hoofdstuk 3: Emoties

We hebben deelnemers gevraagd welke emoties (van 1 ‘helemaal niet’, 4 ‘matig’, tot 7 ‘heel sterk’) de mogelijke ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied bij hen oproept. We hebben zowel gevraagd naar positieve emoties (*tevreden, kalm, enthousiast, blij, hoopvol* en *trots*) als negatieve emoties (*angstig, boos, geërgerd, teleurgesteld, ongemakkelijk, vreselijk* en *machteloos*). Figuur 9 laat zien dat mensen geen sterke negatieve emoties ervaren, maar ook niet veel positieve emoties als ze denken aan de mogelijke ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied. Ook hier geldt: hoe dichterbij iemand bij het zoekgebied woont, hoe sterker de negatieve emoties zijn (figuur 9).

Figuur 9. Emoties met betrekking tot de ontwikkeling van windmolens op land (van 1 ‘helemaal niet’, 4 ‘matig’, tot 7 ‘heel sterk’).

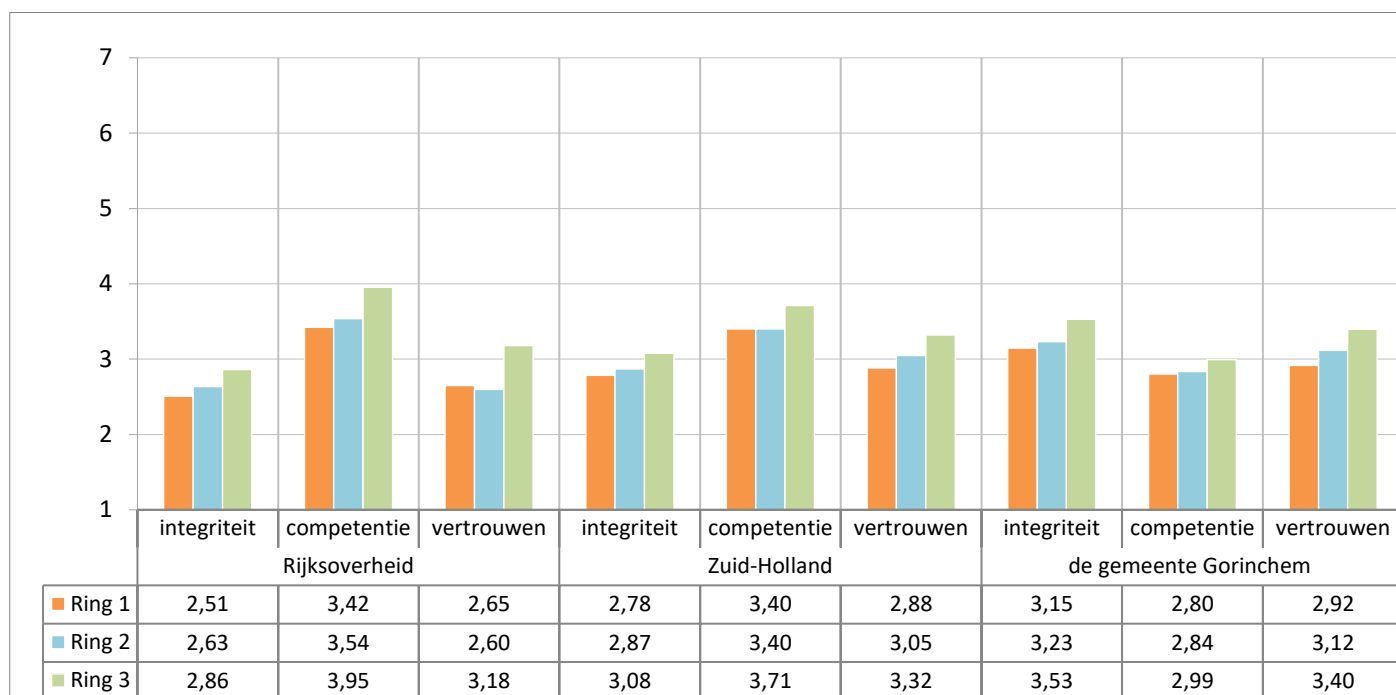

Hoofdstuk 4: Vertrouwen in betrokken partijen

Deelnemers zijn gevraagd naar hun mening over de volgende partijen die betrokken (kunnen) zijn bij de mogelijke ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied: de provincie Zuid-Holland, gemeente Gorinchem en de Rijksoverheid. We hebben drie dimensies van vertrouwen gemeten: integriteit (ik vind dat ... de belangen van de inwoners van de provincie Zuid-Holland in acht neemt; ik vind dat ... open is in communicatie over de energietransitie), competenties (ik vind dat ... deskundig is; ik vind dat ... de benodigde kennis en vaardigheden heeft om duurzame transitie te ontwikkelen) en een algemene dimensie van vertrouwen (ik vind dat ... te vertrouwen is); alle vragen werden beantwoord op een schaal van 1 'helemaal mee oneens' tot 7 'helemaal mee eens'.

De gemiddelde scores per dimensie van vertrouwen per partij worden weergegeven in figuur 10. Over het algemeen is het vertrouwen van deelnemers in de betrokken partijen laag. Als het gaat over de ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied, vinden deelnemers het Rijk het meest competent. Dit is anders met betrekking tot integriteit en algemeen vertrouwen: hier vinden deelnemers de gemeenten en de provincie meer integer en te vertrouwen dan het Rijk. De gemeente wordt meer integer en betrouwbaarder gevonden dan competent. Voor het Rijk en de Provincie geldt dat deelnemers deze partijen meer competent vinden dan integer en te vertrouwen. Ook hier is te zien dat hoe dichterbij het zoekgebied woont, hoe negatiever men oordeelt over alle drie dimensie van vertrouwen t.a.v. elke partij.

Figuur 10. Vertrouwen in betrokken partijen
(van 1 'helemaal mee oneens' tot 7 'helemaal mee eens').

Hoofdstuk 5: Het betrekken van inwoners bij besluitvorming

We hebben meerdere vragen gesteld over hoe men betrokken wil worden bij besluitvorming over de mogelijke ontwikkeling van windmolens bij Avelingen. We hebben gekeken naar:

- De mening van de deelnemers over de mate van betrokkenheid (informereren, inspraak, invloed, inwoners zelf de beslissingen laten nemen) (5.1).
- De mening van de deelnemers over verschillende methodes voor het betrekken van het publiek bij de besluitvorming (bijv. opiniepeilingen, referenda, bijeenkomsten, persoonlijke ontmoetingen) (5.2).
- Of de deelnemers de webinar van de gemeente Gorinchem over de mogelijke windmolens bij Avelingen hebben bijgewoond en of de deelnemers de informatie hebben gelezen op de website over de Avelingen-verkenning (5.3).
- De mening van de deelnemers over verschillende niveaus van participatie (bijv. nationaal, provinciaal, lokaal) (5.4).
- De mening van de deelnemers over de verschillende doelen van publieke participatie (5.5).
- De mening van deelnemers over verschillende beslissingen die genomen kunnen worden bij de ontwikkeling van windmolens bij Avelingen (bijv. het wel of niet ontwikkelen van windmolens (5.6).
- De vertegenwoordiging van verschillende maatschappelijke groepen in publieke participatie (5.7).
- De relatie tussen waarden en oordelen over publieke participatie (5.8).

5.1 Mate van betrokkenheid

We hebben gevraagd hoe inwoners betrokken moeten worden bij de besluitvorming, waarbij onderscheid is gemaakt tussen inwoners informeren, inwoners inspraak geven, inwoners laten meebeslissen, en inwoners zelf de beslissingen laten nemen. Specifiek werden de deelnemers gevraagd om aan te geven hoe wenselijk (van 1 'helemaal niet wenselijk' tot 7 'heel wenselijk') en noodzakelijk (van 1 'helemaal niet noodzakelijk' tot 7 'heel noodzakelijk') ze elk van deze vormen van publieke participatie vinden. De antwoorden op deze twee vragen hangen sterk met elkaar

samen en zijn daarom samengevoegd tot één score voor wenselijkheid.

Deelnemers vinden het vooral wenselijk dat inwoners worden geïnformeerd, ze inspraak kunnen geven, en mee kunnen beslissen over de mogelijke windmolens in het Avelingen-gebied. Inwoners zelf de uiteindelijke beslissingen laten nemen wordt als wat minder wenselijk gezien (zie figuur 11).

Figuur 11. De mate waarin men verschillende vormen van participatie wenselijk vindt. Gemeten op een geaggregeerde schaal van 1 'helemaal niet wenselijk' tot 7 'heel wenselijk' en van 1 'helemaal niet noodzakelijk' tot 7 'heel noodzakelijk'.

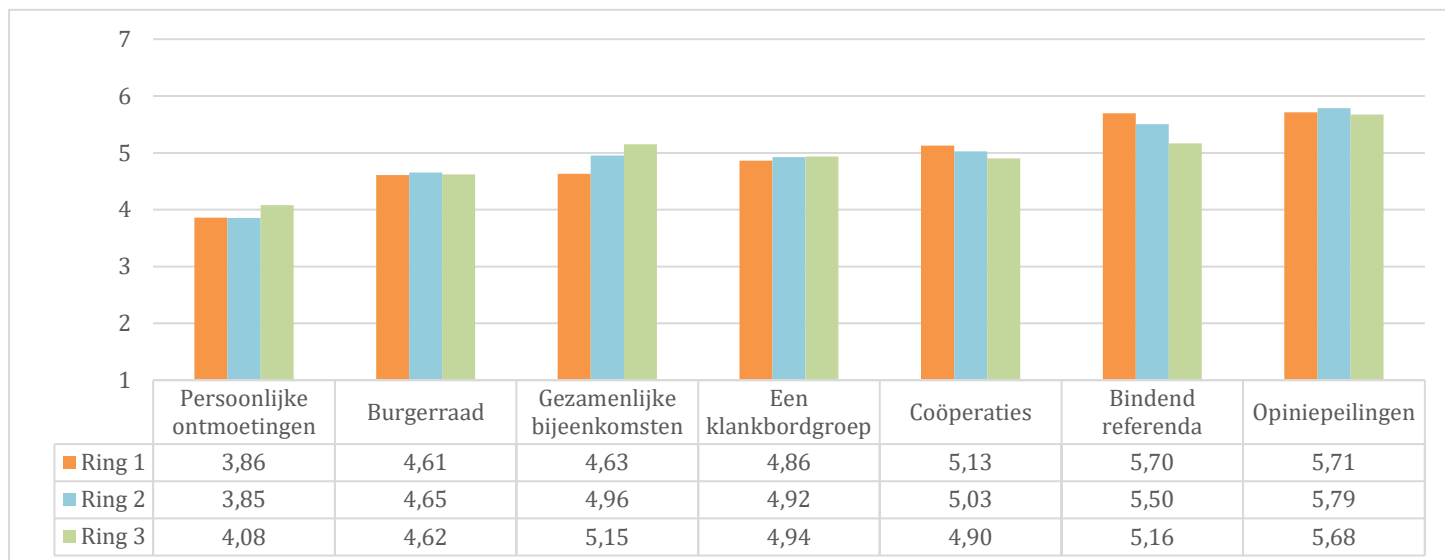

5.2 Methode van participatie

We hebben ook gevraagd hoe men denkt over de volgende methoden om inwoners te betrekken (van 1 'heel negatief' tot 7 'heel positief'): opiniepeilingen, bindende referenda, gezamenlijke bijeenkomsten (bijv. discussieavonden), persoonlijke ontmoetingen (bijv. tafelgesprekken bij bewoners thuis), burgerraden, klankbordgroepen, coöperaties (bewoners ondernemen zelf energieprojecten).

Men oordeelt het meest positief over opiniepeilingen, gevolgd door referenda. De overige opties werden ook positief beoordeeld, met als uitzondering persoonlijke ontmoetingen (zie figuur 12).

Figuur 12. De mate waarin deelnemers de verschillende methoden van participatie als positief of negatief beoordelen (van 1 'heel negatief' tot 7 'heel positief').

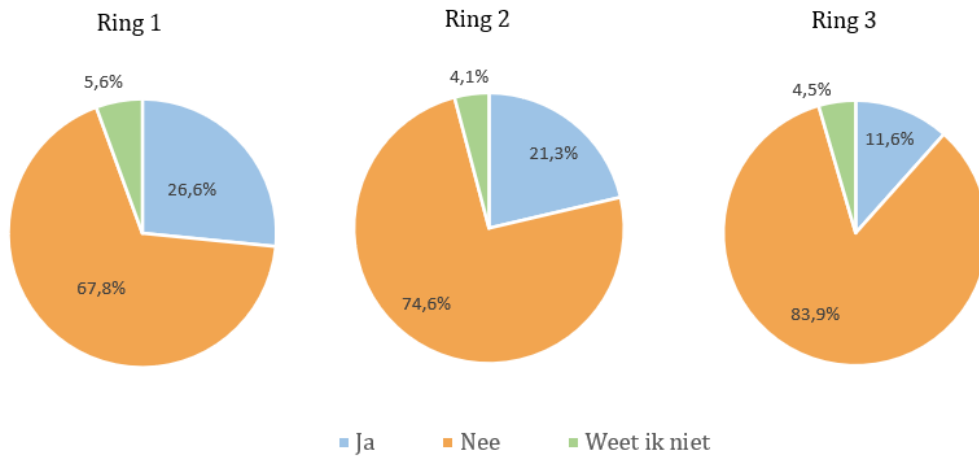

5.3 Webinar en website

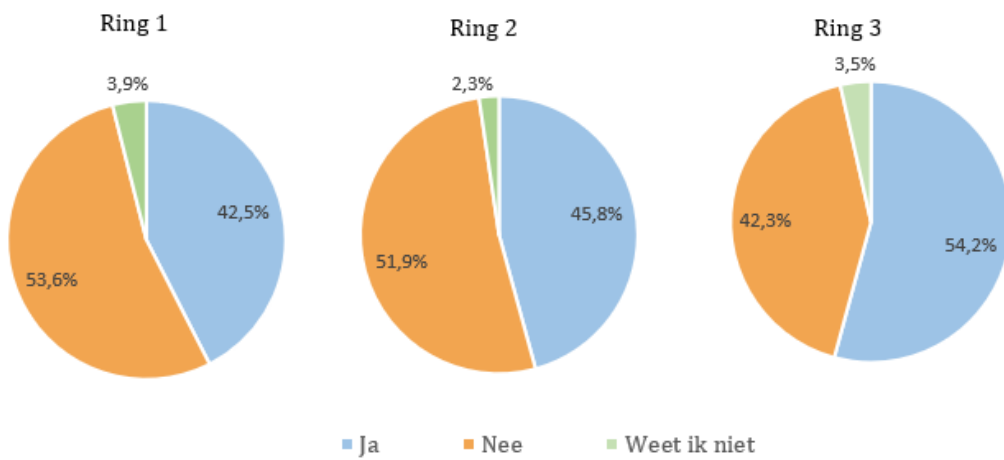
We hebben deelnemers gevraagd of ze deel hebben genomen aan de webinar over de Avelingen-verkenning georganiseerd door de gemeenten Gorinchem op 16 februari 2022 en of ze informatie over de Avelingen-verkenning op de website van de gemeente Gorinchem hebben bekeken.

Het grote merendeel van de respondenten heeft de webinar niet bekeken (figuur 13) en iets minder dan de helft van de respondenten hebben informatie over de Avelingen-verkenning bekeken op de website van de gemeente (figuur 14). We hebben ook bekeken of er een correlatie is tussen deze twee items en de antwoorden van deelnemers m.b.t. draagvlak, maar hebben hierbij geen significante correlatie kunnen vinden. Dit suggereert dat het bekijken van de webinar en van de informatie over de Avelingen-verkenning geen invloed lijkt te hebben in positieve of negatieve zin ten aanzien van de mate van draagvlak over de mogelijke ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied.

Figuur 13. “Ik heb de Webinar over de Avelingen-verkenning die plaats heeft gevonden op 16 februari 2022 bekeken”

Figuur 14. “Ik heb de informatie over de Avelingen-verkenning op de website van de gemeente Gorinchem bekeken”

5.4 Niveau van participatie

We hebben gevraagd in hoeverre mensen vinden dat inwoners betrokken moeten worden bij de besluitvorming over de energietransitie in Nederland, in de provincie Zuid-Holland, in de Regionale Energie Strategie (RES) Regio Alblasserwaard, Gorinchem gemeente, en in hun buurt (van 1 'helemaal niet' tot 7 'heel veel').

Men vindt het het meest wenselijk dat inwoners betrokken worden bij de besluitvorming op lokaal niveau (de eigen buurt en gemeente), en in mindere mate op regionaal (provincie Zuid-Holland en RES regio Alblasserwaard) en nationaal niveau (Nederland). De gemiddelde scores voor de wenselijkheid om betrokken te worden op alle niveaus liggen boven het middelpunt van de schaal (zie figuur 15).

Figuur 15. Gewenste betrokkenheid bij besluitvorming over energietransitie op verschillende niveaus (van 1 'helemaal niet' tot 7 'helemaal wel').

Opmerking; RES = Regionale Energiestrategie.

5.5 Doelen van participatie

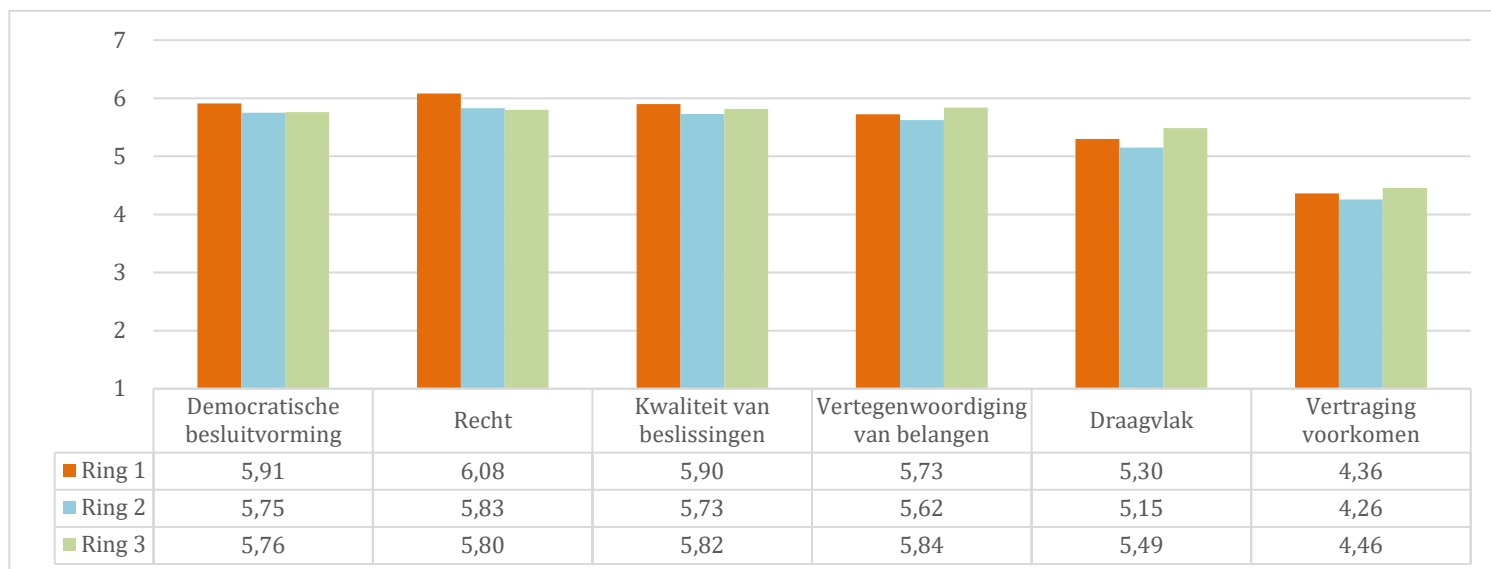
We hebben deelnemers gevraagd naar hun mening over de doelen die het betrekken van inwoners bij de besluitvorming over windmolens bij Avelingen kan hebben. Specifiek hebben we gevraagd of publieke participatie:

- De besluitvorming democratischer zou moeten maken (democratische besluitvorming);
- Burgers een recht zou moeten geven om beslissingen die hen aangaan te beïnvloeden (recht);

- De kwaliteit van beslissingen zou moeten verbeteren (kwaliteit van beslissingen);
- Zou moeten zorgen dat verschillende maatschappelijke belangen vertegenwoordigd zijn (vertegenwoordiging van belangen);
- Het maatschappelijk draagvlak voor het energieproject zou moeten verhogen;
- Vertraging bij de uitvoering van het project zou moeten voorkomen (vertraging voorkomen).

In alle gevallen hebben we de deelnemers gevraagd om aan te geven hoe belangrijk (van 1 'helemaal niet belangrijk' tot 7 'heel belangrijk') en noodzakelijk (van 1 'helemaal niet noodzakelijk' tot 7 'heel noodzakelijk') ze elk van deze doelen van publieke participatie vinden. De antwoorden op deze twee vragen (namelijk hoe wenselijk en hoe noodzakelijk) hangen sterk samen en zijn daarom samengevoegd tot één score. Deelnemers vinden dat publieke participatie wenselijk is voor het bereiken van alle doelen, maar in mindere mate voor het voorkomen van de vertraging bij de uitvoering van het project.

Figuur 16. Belang en noodzakelijkheid van de doelen van publieke participatie. Gemeten op een geaggregeerde schaal van 1 'helemaal niet belangrijk' tot 7 'heel belangrijk' en van 1 'helemaal niet noodzakelijk' tot 7 'heel noodzakelijk'.

5.6 Onderwerpen voor bewonersparticipatie

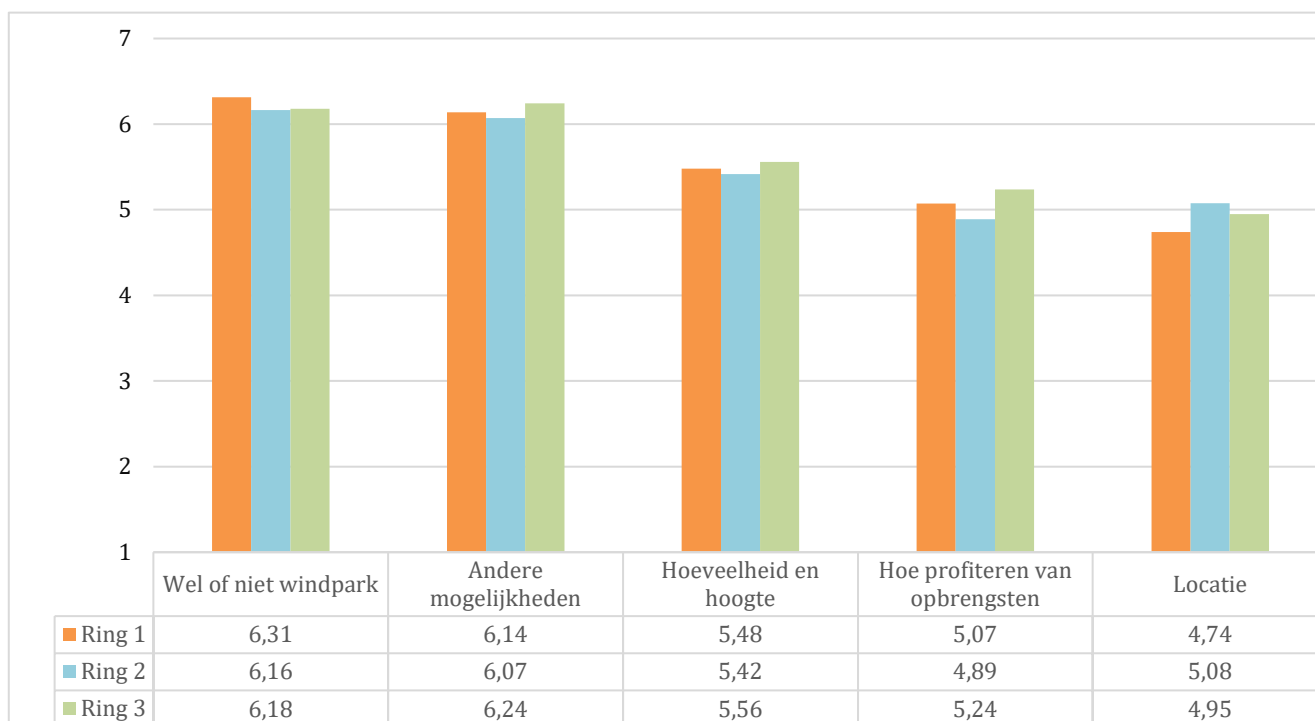
We hebben gevraagd hoe mensen denken over het betrekken van de bewoners bij verschillende beslissingen:

- *Het wel of niet ontwikkelen van een windmolenpark bij Avelingen (wel of niet windpark)*
- *Het ontwikkelen van andere mogelijkheden om duurzame energie op te wekken in de gemeente Gorinchem (andere mogelijkheden)*
- *Hoe de bewoners kunnen profiteren van de opbrengsten van windenergie*
- *Andere mogelijke locaties voor windmolens in de gemeente Gorinchem (profiteren)*
- *De hoeveelheid en hoogte van de windmolens (hoeveelheid en hoogte)*

Specifiek werd de deelnemers gevraagd om aan te geven hoe wenselijk (van 1 'helemaal niet wenselijk' tot 7 'heel wenselijk') en noodzakelijk (van 1 'helemaal niet noodzakelijk' tot 7 'heel noodzakelijk') ze het vinden om betrokken te worden bij de verschillende beslissingen. De antwoorden op de vragen naar wenselijkheid en noodzaak hangen sterk samen, daarom hebben we deze samengevoegd tot één score voor wenselijkheid van de betrokkenheid van bewoners bij verschillende beslissingen.

Deelnemers vinden het vooral wenselijk om mee te beslissen over het wel of niet ontwikkelen van windmolens in het Avelingen-gebied en over het ontwikkelen van andere mogelijkheden om duurzame energie op te wekken in de regio. Dit werd gevolgd door de hoeveelheid en grootte van de windmolens, hoe de bewoners kunnen profiteren van de opbrengsten en over andere mogelijk locaties voor windmolens in de gemeente Gorinchem (zie figuur 17).

Figuur 17. De mate waarin men participatie bij verschillende beslissingen wenselijk vindt. Gemeten op een geaggregeerde schaal van 1 'helemaal niet wenselijk' tot 7 'heel wenselijk' en van 1 'helemaal niet noodzakelijk' tot 7 'heel noodzakelijk'.

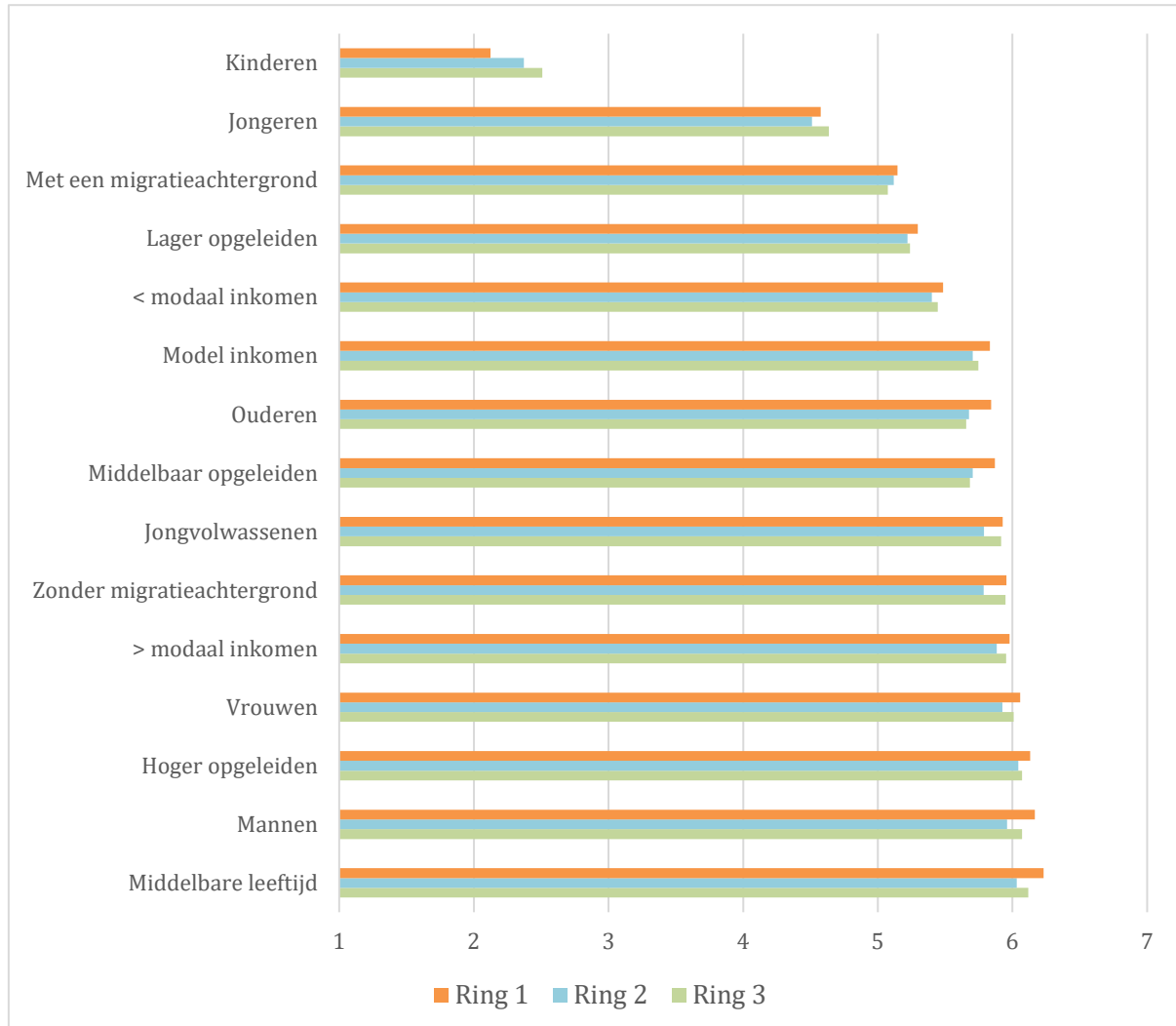

5.7 Vertegenwoordiging van verschillenden maatschappelijke groepen in publieke participatie

Uit het onderzoek blijkt dat niet alle maatschappelijke groepen even gemakkelijk te betrekken zijn bij besluitvorming (Squintani & Schoukens 2019). We hebben gevraagd in hoeverre mensen verwachten dat verschillende maatschappelijke groepen, genoemd in figuur 18 hieronder, vertegenwoordigd zijn in de besluitvorming over de mogelijke windmolens in het Avelingen-gebied (van 1 'helemaal niet' tot 7 'helemaal wel').

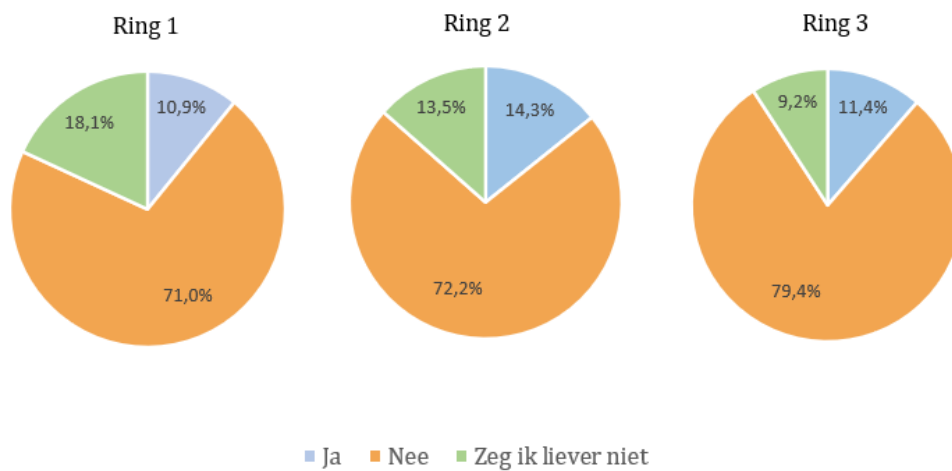
Deelnemers vinden dat vooral hoger opgeleiden, mannen, en mensen tussen 45 en 64 jaar vertegenwoordigd zullen zijn in de besluitvorming over de mogelijk windmolens in het Avelingen-gebied. Tegelijkertijd vinden deelnemers dat kinderen (jonger dan 16 jaar), jongeren (tussen 16 en 24 jaar) en mensen met een migratieachtergrond een risico lopen om het minst vertegenwoordigd zijn in de besluitvorming over de mogelijke windmolens in het Avelingen-gebied (zie figuur 18).

Figuur 18. Huidige vertegenwoordiging van publieke participatie in de gemeente Gorinchem (van 1 'helemaal niet' tot 7 'helemaal wel').

We hebben gevraagd of mensen zichzelf zien als lid van een groep (of meerdere groepen) die ondervertegenwoordigd zou kunnen zijn in de besluitvorming over de mogelijke windmolens bij Avelingen. Inwoners konden kiezen uit de antwoordopties: *ja*, *nee*, of *zeg ik liever niet*. Uit de resultaten blijkt dat het overgrote deel van de deelnemers vindt dat zij niet tot de ondervertegenwoordigde groepen behoort (zie figuur 19).

Figuur 19. “Ziet u uzelf als lid van een groep (of meerdere groepen) die ondervertegenwoordigd zou kunnen zijn?”

We hebben gevraagd in hoeverre mensen vinden dat extra maatregelen wenselijk en noodzakelijk zijn om *ondervertegenwoordigde* maatschappelijke groepen meer te betrekken bij de besluitvorming over de mogelijke windmolens bij Avelingen. In het bijzonder hebben we het volgende gevraagd:

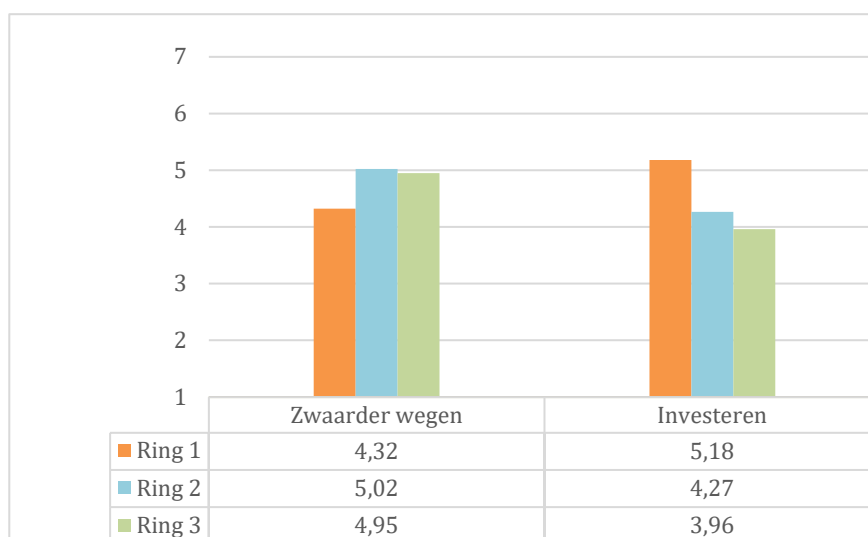
- “Het **investeren van meer tijd en geld** door verantwoordelijke partijen (overheden, projectontwikkelaars) in het betrekken van mensen van *ondervertegenwoordigde groepen* vind ik...” (investeren)
- “Het **zwaarder laten meewegen van de meningen** van mensen van *ondervertegenwoordigde groepen* dan die van mensen van vertegenwoordigde groepen vind ik...” (zwaarder wegen)

Specifiek werd de deelnemers gevraagd hoe wenselijk (van 1 ‘helemaal niet wenselijk’ tot 7 ‘heel wenselijk’) en noodzakelijk (van 1 ‘helemaal niet noodzakelijk’ tot 7 ‘heel noodzakelijk’) ze de maatregelen vinden om *ondervertegenwoordigde groepen* meer te betrekken bij de besluitvorming. De antwoorden op de vragen naar wenselijkheid en noodzaak hangen sterk samen, daarom hebben we deze samengevoegd tot één score voor wenselijkheid van deze extra maatregelen.

Over het algemeen vinden respondenten dat het investeren van meer tijd en geld door verantwoordelijke partijen (overheden, projectontwikkelaars) voor het betrekken van

mensen van ondervertegenwoordigde groepen wenselijk is. Over het algemeen vinden de deelnemers in Ring 1 dat het zwaarder laten meewegen van de meningen van mensen van ondervertegenwoordigde groepen dan die van mensen van vertegenwoordigde groepen ook wenselijk is. Deelnemers in Ring 2 en Ring 3 zijn neutraler hierover (zie figuur 20). We hebben geen verklaring kunnen vinden voor dit verschil.

Figuur 20. Mate van hoe wenselijk en noodzakelijk extra maatregelen om *ondervertegenwoordigde* maatschappelijke groepen meer te betrekken bij de besluitvorming worden gevonden. Gemeten op een geaggregeerde schaal van 1 'helemaal niet wenselijk' tot 7 'heel wenselijk' en van 1 'helemaal niet noodzakelijk' tot 7 'heel noodzakelijk'.

5.8 Relatie tussen waarden en oordelen over publieke participatie

Uit de resultaten blijkt dat vooral mensen met sterke altruïstische waarden het wenselijk vinden om inwoners inspraak te laten hebben, of zelf beslissingen te laten nemen, met betrekking tot de ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied (zie Tabel 5). Mensen met sterke hedonistische waarden vinden het wenselijk dat inwoners invloed hebben, en zelf de beslissingen nemen over de ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied.

Sterke biosferische en egoïstische waarden beïnvloeden of mensen überhaupt willen deelnemen aan de besluitvorming over de energietransitie zowel in hun gemeente, de provincie Zuid-Holland, de RES Regio Alblasserwaard, als op nationaal niveau (zie

Tabel 6). Hoe sterker de biospherische en egoïstische waarden des te meer mensen willen deelnemen aan de besluitvorming op deze niveaus van besluitvorming. Mensen met sterke altruïstische waarden willen vooral deelnemen aan de besluitvorming over de energietransitie op niveau van de provincie Zuid-Holland en op nationaal niveau. Mensen met sterke hedonistische waarden willen vooral deelnemen aan de besluitvorming over de energietransitie op het niveau van de provincie Zuid-Holland en de gemeente.

Tabel 5. Pearson correlaties tussen waarden en mate van betrokkenheid.

	Altruïstisch	Biospherisch	Egoïstisch	Hedonisch
U wordt geïnformeerd over windmolens bij Avelingen	.059	.034	-.051	.037
U inspraak heeft over windmolens bij Avelingen	.097**	.026	-.017	.075*
U de beslissingen kunt beïnvloeden over windmodelens bij Avelingen	.094*	.034	.023	.105**
U zelf de beslissingen kunt nemen over windmolens bij Avelingen	.108**	.040	.053	.133**

* $p < 0.05$. ** $p < .01$

Tabel 6. Pearson correlaties tussen waarden en niveau van betrokkenheid.

In welke mate wilt u zelf betrokken worden bij de besluitvorming over:	Altruïstisch	Biospherisch	Egoïstisch	Hedonisch
...duurzame energie in Nederland	.118**	.258**	.118**	.067
...duurzame energie in de provincie Zuid-Holland	.102**	.232**	.137**	.097**
...duurzame energie in de Regionale Energiestrategie (RES) regio Alblasserwaard	.044	.173**	.108**	.060
...duurzame energie in de gemeente Gorinchem	.028	.122**	.114**	.106**
...duurzame energie in uw buurt	.006	.087*	.023	.043

* $p < 0.05$. ** $p < .01$

Conclusies

Gezien het belang van publieke acceptatie voor het ontwikkelen van windmolens in het Avelingen-gebied, heeft de Rijksuniversiteit Groningen onderzoek gedaan naar de mening van de inwoners met betrekking tot de mogelijke windmolens. Hieronder worden de belangrijkste conclusies van dit onderzoek beschreven.

Acceptatie windmolens. Hoe dichter men bij de windmolens woont, hoe lager de acceptatie van de mogelijke windmolens is. Hoewel uit eerder onderzoek blijkt dat men over het algemeen windmolens op land redelijk acceptabel vindt, kunnen concrete windenergieprojecten die dicht bij mensen komen toch weerstand oproepen. Dit wijst erop dat publieke acceptatie van hernieuwbare energiebronnen als zodanig, in het bijzonder bij windenergie, niet overeen hoeft te komen met de acceptatie van concrete projecten. Bij dergelijke projecten zouden meerdere factoren een rol kunnen spelen, zoals de manier waarop de projecten worden ontwikkeld, welke gevolgen ze hebben voor de lokale gemeenschap, en hoe de kosten en baten worden verdeeld.

Gevolgen. De ondervraagde inwoners zijn het minst positief over de specifieke gevolgen van de mogelijke windmolens, zoals slagschaduw, geluidsoverlast en gezichtsvervuiling. Daarnaast oordeelt men niet positief over de lokale gevolgen van de mogelijke windmolens, zoals de gevolgen voor de aantrekkelijkheid van de omgeving, de waarde van huizen en de kwaliteit van leven van mensen in de omgeving. Meer algemene gevolgen van windmolens, zoals het tegengaan van klimaatverandering en het bevorderen van de betrouwbaarheid van de energievoorziening worden positiever beoordeeld. Men ziet dus de mogelijke positieve gevolgen van windmolens op het klimaat en de energietransitie, maar tegelijkertijd maakt men zich zorgen over de lokale gevolgen van de windmolens. Dit kan een reden zijn waarom algemene publieke acceptatie van windmolens niet overeenkomt met acceptatie van concrete projecten.

Voorwaarden. We hebben bewoners daarnaast gevraagd onder welke voorwaarden windmolens bij Avelingen wel ontwikkeld zouden kunnen worden. Het betrekken van de omwonenden bij de besluitvorming over de windmolens wordt als een zeer

belangrijke voorwaarde beschouwd. Het valt op dat veel mensen ook sterk de mening hebben dat windmolens nooit acceptabel zijn.

Rol van emoties. In het algemeen ervaren ondervraagde inwoners geen sterke negatieve emoties, maar ook niet veel positieve emoties als ze denken aan de mogelijke ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied. Ook hier geldt: hoe dichterbij iemand bij het zoekgebied woont, hoe sterker de negatieve emoties zijn. Bij sommige mensen kan de mogelijke ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied sterkere emoties oproepen, bijvoorbeeld omdat men negatief oordeelt over de mogelijke windmolens.

Vertrouwen. Over het algemeen is het vertrouwen in de betrokken partijen niet erg hoog. Waar het Rijk het hoogst scoort op competentie, scoort de gemeente het hoogst op integriteit en algemeen vertrouwen. De bevindingen suggereren dat het belangrijk is om lokale overheden actief te betrekken bij energietransitie, omdat inwoners iets meer vertrouwen hebben in gemeenten dan in de landelijke overheid. Verder is het belangrijk om meer vertrouwen op te bouwen bij de burgers, bijvoorbeeld door te investeren in betere relaties met de lokale gemeenschap.

Publieke participatie. Respondenten vinden het vooral belangrijk dat er bij publieke participatie sprake is van inwoners informeren, inwoners inspraak geven, en inwoners mee laten beslissen over de mogelijke windmolens in het Avelingen-gebied. Inwoners zelf de uiteindelijke beslissing laten nemen wordt als minder wenselijk gezien, maar nog steeds boven het middelpunt van de schaal. Uit de resultaten blijkt dat inwoners vooral betrokken willen worden bij de besluitvorming over concrete projecten bij hen in de buurt, en liever bij besluitvorming op lokaal niveau dan op regionaal en nationaal niveau. Bij specifieke projecten kan het echter zo zijn dat veel beslissingen al op hogere niveaus genomen zijn tijdens het vaststellen van visies en plannen. Hierdoor kunnen bepaalde randvoorwaarden voor projecten al vaststaan, wat de mogelijke invloed van mensen op de besluitvorming kan inperken (Perlaviciute & Squintani, 2020). Als mensen gaan participeren in de besluitvorming, maar alleen onbelangrijke beslissingen kunnen beïnvloeden, kan dit weerstand oproepen (Liu, Bouman, Perlaviciute, & Steg, 2019). Verder laten de resultaten zien dat men publieke participatie tijdens verschillende fases in de besluitvorming en op verschillende wijzen

wenselijk vindt. Dit komt overeen met eerder onderzoek,⁹ waar bleek dat de opvatting heerst dat mensen momenteel nauwelijks worden betrokken bij de besluitvorming. Dit suggereert dat er een discrepantie kan bestaan tussen wat men verwacht van publieke participatie en hoe men de publieke participatie daadwerkelijk ervaart, die nadert onderzoek moet worden. Dit roept belangrijke vragen op over hoe mensen het best betrokken kunnen worden bij besluitvorming over de energietransitie. In het vervolgonderzoek fase zullen we verder nagaan hoe bewoners rondom het Avelingen-gebied dit participatietraject hebben ervaren.

Als het gaat over specifieke projecten, vinden deelnemers het vooral wenselijk om mee te beslissen over het wel of niet ontwikkelen van windmolens in het Avelingen-gebied en over het ontwikkelen van andere mogelijkheden om duurzame energie op te wekken in de gemeente Gorinchem. Dit wordt gevolgd door beslissingen over de hoeveelheid en grootte van de windmolens, hoe de bewoners kunnen profiteren van de opbrengsten, en over andere mogelijke locaties voor windmolens in de regio. De resultaten suggereren dat het belangrijk is deze onderwerpen mee te nemen tijdens het participatietraject. Als beslissingen met betrekking tot deze thema's al eerder zijn genomen kan het zo zijn dat publieke participatie wordt ervaren als 'nep' participatie.

Deelnemers vinden dat momenteel vooral hoger opgeleiden, mannen, en mensen tussen 45 en 64 jaar vertegenwoordigd zijn in de besluitvorming over de mogelijke windmolens in het Avelingen-gebied. Deelnemers vinden dat kinderen (jonger dan 16 jaar), jongeren (tussen 16 en 24 jaar) en mensen met een migratieachtergrond het minst vertegenwoordigd zijn in de besluitvorming over de mogelijke windmolens bij het Avelingen-gebied. Over het algemeen vinden deelnemers dat het investeren van meer tijd en geld door verantwoordelijke partijen (overheden, projectontwikkelaars) voor het betrekken van mensen van ondervertegenwoordigde groepen wenselijk is. Gemiddeld genomen vinden de deelnemers het ook wenselijk dat de meningen van ondervertegenwoordigde groepen zwaarder worden gewogen dan de meningen van

⁹ Lorenzo Squintani, Goda Perlaviciute, George Slevin, De mening van inwoners uit de gemeente Groningen over de mogelijke windmolens in Westpoort en Roodehaan, De mening van inwoners van de provincie Zuid-Holland over de energietransitie, 2021 <https://www.rug.nl/about-ug/organization/collaboration/research-collaboration/onderzoekenergietransitie/projecten/>

oververtegenwoordigde groepen. Mensen die wonen in Ringen 2 en 3 hebben hier een minder sterke mening over. Door middel van verder onderzoek zou verder kunnen worden nagegaan wat hier de achterliggende redenen voor zijn.

Uit de resultaten blijkt dat vooral mensen met sterke altruïstische waarden vinden dat inwoners inspraak zouden moeten hebben of zelf de beslissing zouden moeten kunnen nemen over de ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied. Mensen met sterke hedonistische waarden vinden het vooral wenselijk dat inwoners invloed hebben en dat inwoners zelf kunnen beslissen over de ontwikkeling van windmolens in het Avelingen-gebied. Sterke biosferische en egoïstische waarden beïnvloeden of mensen überhaupt willen deelnemen aan de besluitvorming over de energietransitie, zowel in hun gemeente, de provincie Zuid-Holland, de RES Regio Alblasserwaard en op nationaal niveau. Hoe sterker de biosferische en egoïstische waarden des te meer mensen willen deelnemen aan de besluitvorming op deze niveaus van besluitvorming. Mensen met sterke altruïstische waarden willen vooral deelnemen aan de besluitvorming over de energietransitie op niveau van de provincie Zuid-Holland en Nederland. Mensen met sterke hedonistische waarden willen vooral deelnemen aan de besluitvorming over de energietransitie op niveau van de provincie Zuid-Holland en gemeente Gorinchem.

Referenties

- Heath, Y., & Gifford, R. (2006). Free-market ideology and environmental degradation: The case of belief in global climate change. *Environment & Behavior*, 38(1), 48-71.
- Hornsey, M. J., Harris, E. A., Bain, P. G., & Fielding, K. S. (2016). Meta-analyses of the determinants and outcomes of belief in climate change. *Nature Climate Change*, 6(6), 622.
- Huijts, N. M., Molin, E. J., & Steg, L. (2012). Psychological factors influencing sustainable energy technology acceptance: A review-based comprehensive framework. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 16(1), 525-531.
- Liu, L., Bouman, T., Perlaviciute, G., & Steg, L. (2019) "Effects of trust and public participation on acceptability of renewable energy projects in the Netherlands and China". *Energy Research and Social Science*.
- Perlaviciute, G., & Steg, L. (2014). Contextual and psychological factors shaping evaluations and acceptability of energy alternatives: integrated review and research agenda. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 35, 361-381.
- Perlaviciute, G., & Steg, L. (2015). The influence of values on evaluations of energy alternatives. *Renewable Energy*, 77, 259-267
- Perlaviciute, G., Steg, L., Contzen, N., Roeser, S., & Huijts, N. (2018). Emotional responses to energy projects: Insights for responsible decision making in a sustainable energy transition. *Sustainability*, 10(7), 2526.
- Sibley, C.G., & Kurz, T. (2013). A model of climate belief profiles: How much does it matter if people question human causation? *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 13(1), 245-261.
- Squintani, L. & Schoukens, H., (2019). Towards equal opportunities in public participation in environmental matters in the European Union. In Squintani, L., Darpö, J., Lavrysen, L. & Stoll, P-T. (eds.). *Managing Facts and Feelings in Environmental Governance*. Edward Elgar Publishing, p. 22-52.
- Vrieling, L., Perlaviciute, G., & Steg, L. (2018). Uw mening over gaswinning uit het

Groningen-gasveld. Rapportage Vragenlijstonderzoek Fase 5. Verkrijgbaar op <https://www.rug.nl/gmw/psychology/onderzoekgaswinning/news-archive/180717-onderzoeksresultaten5>

Walker, C., & Baxter, J. (2017). Procedural justice in Canadian wind energy development: a comparison of community-based and technocratic siting processes. *Energy Research & Social Science*, 29, 160-169.